

**TURUN KAUPPAKORKEAKOULU
TURKU SCHOOL OF ECONOMICS**

**Hanna Ruska-Becker
Joachim Schlabach**

KAUPPATIETEIDEN MAISTERIEN TYÖELÄMÄN KIELITAITOTARPEET

Kohtaavatko koulutus ja käytäntö?

Raportti kyselytutkimuksen 2007 tuloksista

**Turun kauppakorkeakoulu
Turku School of Economics**
TURUN YLIOPISTO • UNIVERSITY OF TURKU

Markkinoinnin ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos
Kielten ja liikeviestinnän yksikkö / 2011

ABSTRAKTI

Kieli- ja viestintätaidoilla sekä erilaisten kulttuurien tuntemuksella on merkittävä vaikutus työ- ja yrityselämässä yhtenä menestystekijänä niin yksilöiden kuin organisaatioidenkin kannalta. Kieli- ja viestintäopinnoilla onkin siksi vahva asema kauppatieteellisissä tutkinnoissa yleensä ja myös Turun kauppakorkeakoulussa. Työelämän muutokset ovat johtaneet viestintätilanteiden ja -tarpeiden muutokseen. Opetussuunnitelmien laadunvarmistuksen tueksi tarvitaankin tietoa työelämän kielitaitotarpeista ja niihin pohjautuvaa opetuksen kehittämistyötä. Kielitaitotarvekartoituksissa saadaan konkreettista tietoa siitä, miten koulutuksessa hankitut valmiudet vastaavat työelämän tarpeita ja miten opetussisältöjä tulisi kehittää.

Tämä kyselytutkimus toteutettiin syksyllä 2007 ja se suunnattiin Turun kauppakorkeakoulusta vuosina 1996–2006 valmistuneille. Kysely lähetettiin sähköisenä 822 henkilölle, joista 444 vastasi (54 %). Kyselytutkimuksessa kartoitettiin mm. vastaajien taustaa, ammattia, kieliopintoja, kielitaitoa, eri kielten osaamistarpeita ja kielenkäyttötilanteita työelämässä sekä Turun kauppakorkeakoulun kielten opetuksen antamia valmiuksia. Kyselytutkimuksessa keskitytään Turun kauppakorkeakoulussa opetettaviin kieliaineisiin, jotka ovat: englanti, ruotsi, saksa, ranska, espanja, venäjä ja japani.

Vastaajista suurin osa työskentelee Suomessa erilaisissa asiantuntijatehtävissä, pääsääntöisesti suurissa yrityksissä, joissa suomi on yrityksen virallinen kieli tai viralliset kielet ovat suomi ja englanti. Vastaajat ovat monikielisiä, sillä 58 % ilmoittaa osaavansa viittä tai useampaa kieltä. Kaikki ilmoittavat osaavansa englantia (90 % vähintään tasolla B2) ja ruotsia. Työssään myös lähes kaikki vastaajat ilmoittavat tarvitsevansa englantia. Seuraavaksi eniten tarvitaan ruotsia, saksaa ja venäjää. Erityisesti venäjää, mutta myös saksaa, ruotsia ja ranskaa vastaajat käyttäisivät työssään enemmän, jos osaisivat niitä (paremmin). Englannin kielen taito ei yksin riitä työelämässä.

Kielenkäyttötilanteita tarkasteltaessa selviää, että tilanteet, joissa selviää vähäisemmällä kielitaidolla, ovat työelämässä yleisempiä, kuin vaativaa kielitaitoa edellyttävät tilanteet. Englannin kielen kohdalla tämä ero kielenkäyttötilanteiden vaativuuden ja esiintymistiheyden välillä ei korostu yhtä paljon kuin muiden kielten kohdalla.

Vastaajat nimeävät kielellisiksi vahvuuksikseen kieliopin hallinnan ja kulttuuri- ja maantuntemuksen. Vastaavasti heikkouksina pidetään puutteita ammattiterminologian hallinnassa ja suullisessa kielitaidossa.

Kyselyn tuloksena voidaan sanoa, että Turun kauppakorkeakoulun kielivalikoima ja opetussisällöt vastaavat hyvin työelämän tarpeisiin. Opetuksen kehittämisessä tulisi kuitenkin entistä enemmän painottaa suullisen kielitaidon ja ammattiterminolo-

gian harjoittamista. Monikielisen talouselämän viestintä nousee esiin vahvana tulevaisuuden tutkimusalueena.

Avainsanoja: Kieli- ja viestintäopinnot, ammattikieli, työelämän kielitaitotarpeet, opetussuunnitelman kehittäminen

ABSTRACT

The Language Need Research Project

Does the language education of TSE graduates give them the skills to meet the needs of business practice?

Language and communication skills, as well as knowledge of different cultures, are an integral part of professional interaction in business life at both an individual and organizational level. Therefore, language and communication studies generally play a prominent part in academic business education; however, in the studies at the Turku School of Economics they are given particular focus. Business life, together with its conditions and need for communication, is constantly changing, and therefore language teaching and its curriculum also require continuous development. In order to assure quality in education, the development of language curricula and teaching requires information regarding the need for language competences. The analysis of language needs engenders empirical information, such as, how language courses meet the needs of working life, and how training content should be further developed.

This survey-study was conducted in the autumn of 2007, and it was performed with the help of graduate respondents, who had studied at the Turku School of Economics between the years of 1996-2006. The enquiry was conducted as an online-survey, which was sent to 822 respondents, of which 444 replied (54 %). The questionnaire included data concerning the respondents' background, profession, language studies, proficiency, language needs, language use in the workplace, and how language education at the Turku School of Economics could be seen to meet these demands. The survey focused on the languages taught at the Turku School of Economics i.e. English, Swedish, German, French, Spanish, Russian, and Japanese.

The majority of the respondents worked in Finland in positions of experts or specialists, and mostly in large companies where the corporate language was either Finnish or Finnish and English. The respondents were plurilingual, and 58 % stated that they spoke five or more languages. All declared that they spoke English (90 % at least at level B2) and Swedish. In their work, nearly all the respondents needed English, followed by German, Swedish, and Russian. The respondents acknowledged that they would use more languages, especially Russian, but also German, Swedish, and French, if they knew them (better). Being proficient only in English seemed not to be sufficient in business life.

When focusing on situations of language usage, it appeared that the situations where there was a demand for lower language competences were more frequent than situations with a higher competence demand; however, the decline in language use is smallest in English. Concerning linguistic strengths and weaknesses, grammatical skills, and cultural and intercultural knowledge were considered to be the stronger skills, whereas terminology and oral communication skills were the weaker.

As an overall result, it can be stated that the language education at Turku School of Economics meets the needs of working life. Further development, however, should emphasize oral communication skills and training in professional terminology. Further research should explore multilingual business communication.

Key words: Language- and communication studies, professional language, language needs in business, curriculum development

ESITTELYT JA JULKAISUT

- 12.4.2008 DaF-Tag 2008 Helsinki: Sprachbedarf im Beruf – Sind die TuKKK-Sprachkurse bedarfsorientiert? Ausgewählte Ergebnisse für den berufsbezogenen Deutschunterricht
- 3.8.2009 Internationale Deutschlehrertagung IDT 2009 Jena-Weimar: Bedarfsanalyse zur Sprache im Berufsleben: Sind die Sprachkurse der Wirtschaftsuniversität Turku bedarfsorientiert?
- 19.9.2009 10th International CercleS Conference, Seville: The 'Language Need' research project at the Turku School of Economics: Do the language courses meet the need?
- 26.9.2008 Eurooppalaisen kielten päivän seminaari Kauppakirjeenvaihdosta plurilinguaalisuuteen, Turun kauppakorkeakoulu: Kauppatieteiden maisterien työelämän kielitaitotarpeet – kohtaavatko koulutus ja käytäntö?
- 2010 Bedarfsanalyse zur Sprache im Berufsleben – Sind die Sprachkurse der Wirtschaftsuniversität bedarfsorientiert? *IDV-Magazin* 83 (2010), 351-367 (1431-5181)
- 2010 Bedarfsanalyse zur Sprache im Berufsleben: Ausgewählte Ergebnisse für den berufsbezogenen Deutschunterricht. In: Sabine Grasz u. a.: *QualiDaF – Qualitätssicherung, Lernziele und Beurteilungskriterien für den fachbezogenen Deutschunterricht*. Jyväskylä: Solki. 77-87. 978-951-39-3956-4

SISÄLLYSLUETTELO

ABSTRAKTI.....	2
ABSTRACT	4
ESITTELYT JA JULKAISUT	6
SISÄLLYSLUETTELO.....	7
1 JOHDANTO.....	10
2 KATSAUS AIKAISEMPAAN TUTKIMUKSEEN	11
3 KIELI- JA VIESTINTÄOPINNOT TURUN KAUPPAKORKEAKOULUSSA	13
4 KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUKSESTA.....	15
4.1 Kohderyhmä	15
4.2 Kysymysten asettelu ja tutkimusaineisto	15
5 KOHTAAVATKO KOULUTUS JA KÄYTÄNTÖ?.....	17
5.1 Taustatietoa vastanneista.....	17
5.2 Tietoja kielten opinnoista TuKKK:ssa	18
5.3 Arvio oman kielitaidon tasosta.....	21
5.4 Kielitaidon tarve työssä.....	23
5.5 Eri kielten käyttö työssä.....	24
5.5.1 Kielenkäyttötilanteet työssä	27
5.5.2 Kielenkäyttötilanteet kielittäin	32
5.6 Vastaajien kielitaidon vahvuudet ja heikkoudet.....	37
5.7 Miten TuKKK:n kielten opetus vastasi käytännön tarpeita?	38
5.8 Koulutustarve	40
5.9 Arviot TuKKK:n kieltenopetuksesta kokonaisuutena	42
6 POHDINTA	45
KIRJALLISUUS.....	47
LIITE 1 KYSELY	49
LIITE 2 TAITOTASOT	61

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1:	Yrityksen / organisaation virallinen kieli / kielet (n: 444).....	18
Kuvio 2:	Pakolliset vieraan kielen opinnot (n: 444).....	19
Kuvio 3:	Sivuaine (n: 80).....	20
Kuvio 4:	Oleskelu ulkomailla opintojen aikana (n: 439).....	20
Kuvio 5:	Opiskelijavaihdon maa (n: 191).....	21
Kuvio 6:	Arvioi oman kielitaitosi taso eri kielissä (n: 444).....	22
Kuvio 7:	Monien kielten osaaminen (n: 444).....	23
Kuvio 8:	Mitkä kielet ovat yrityksessänne tärkeitä? (n: 443)	24
Kuvio 9:	Kielenkäyttö (B2-C2) (n: 400–7).....	25
Kuvio 10:	Mitä kieliä käyttäisit, jos osaisit? (n: 180).....	26
Kuvio 11:	Minkä kielten osaajista pulaa? (n: 156).....	27
Kuvio 12:	Luetun ymmärtäminen (n: 429–2)	28
Kuvio 13:	Kirjoittaminen (n: 412–1).....	29
Kuvio 14:	Kuullun ymmärtäminen (n: 414–1).....	30
Kuvio 15:	Puhuminen (n: 406–1).....	31
Kuvio 16:	Vuorovaikutus (n: 414–2)	32
Kuvio 17:	Englanti (n: 429–406).....	33
Kuvio 18:	Ruotsi (n: 262–203).....	33
Kuvio 19:	Saksa (n: 137–75).....	34
Kuvio 20:	Saksa (B2-C2) (n: 69–54).....	34
Kuvio 21:	Ranska (n: 48–29)	35
Kuvio 22:	Espanja (n: 22–8)	36
Kuvio 23:	Venäjä (n: 13–5).....	36
Kuvio 24:	Tarve parantaa kielten taitoa (n: 323).....	41
Kuvio 25:	Tarve parantaa kielten taitoa (B2–C2)	42
Kuvio 26:	TuKKK:n kieltenopetus (n: 439)	43
Kuvio 27:	Kieli- ja viestintätaitojen merkitys (n: 443).....	44

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1:	Kieli- ja viestintäopinnot TuKKK:ssa.....	14
Taulukko 2:	Pääaine.....	17
Taulukko 3:	Arvioi oman kielitaitosi taso eri kielissä (n: 444).....	22
Taulukko 4:	Luetun ymmärtäminen	28
Taulukko 5:	Kirjoittaminen.....	29
Taulukko 6:	Kuullun ymmärtäminen.....	30
Taulukko 7:	Puhuminen.....	31
Taulukko 8:	Vuorovaikutus.....	32
Taulukko 9:	Arvioi yleisesti ammatillisen kielitaitosi vahvuuksia ja heikkouksia osaamiesi kielten kohdalla (n: 443–41).....	37
Taulukko 10:	Arvioi yleisesti ammatillisen kielitaitosi vahvuuksia ja heikkouksia osaamiesi kielten kohdalla (B2-C2) (n: 402–6).....	38
Taulukko 11:	Opintojesi aikana TuKKK:ssa saamasi kielten opetus vastasi käytännön tarpeita eri kielissä (n: 435–9)	39
Taulukko 12:	Opintojesi aikana TuKKK:ssa saamasi kielten opetus vastasi käytännön tarpeita eri kielissä (B2-C2) (n: 369–4).....	40

1 JOHDANTO

Tämä raportti perustuu kyselytutkimukseen, jonka tavoitteena on selvittää kauppätieteiden maistereiden kielitaitotarpeita työelämässä oleville Turun kauppakorkeakoulusta valmistuneille suunnatun kyselyn avulla. Kyselytutkimus toteutettiin syyskuussa 2007.

Suomen yliopistolaitoksessa on viime vuosikymmenen tutkintorakennemuutosten yhteydessä keskusteltu paljon yliopisto-opetuksesta ja sen suhteesta työelämässä vaadittaviin taitoihin. Kieli- ja viestintätaidot luokitellaan osaksi niitä vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoja, joita edellytetään yhä kansainvälistyvemmän liike-elämän palvelukseen valmistuvilta kauppätieteiden maistereilta. Mutta mitä ovat käytännön työelämässä ne kieli- ja viestintätaidot, joita kauppätieteellisen koulutuksen aikana tulisi saavuttaa?

Kauppätieteellisen alan kieli- ja viestintäopintojen opetussuunnitelmien kehittämisen tueksi tarvitaan konkreettista tietoa mm. siitä, mitä kieliä työelämässä tarvitaan, minkälaisissa viestintätilanteissa, millä tasoilla ja mitä kielitaidon osa-alueita tarvitaan? Miten kauppätieteellinen koulutus on tältä osin vastannut työelämän haasteisiin? Mitkä ovat vastaajien mielestä heidän kielellisiä vahvuuksiaan, mitkä taas heikkouksiaan? Mihin koulutuksessa tulisi keskittyä työelämän näkökulmasta?

Työelämään valmentavaa kieltenopetusta annetaan paitsi yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa myös ammatillisessa koulutuksessa sekä työpaikoilla. Erityisalojen kielten ja viestinnän opetukseen (LSP, Languages for Specific Purposes) liittyvä tutkimus keskittyy paljolti kielen tutkimukseen viestintätilanteiden jäädessä vähemmälle huomiolle.

Kauppätieteelliseltä alalta valmistuneille ei ole aiemmin tehty kieli- ja viestintäopintoja koskevaa kysely- ja haastattelututkimusta, jonka tavoitteena olisi nimenomaan opetuksen sisällölliseen kehittämiseen tarvittava analyysi yhdistettynä konkreettisesti kohdennettuun opetussuunnitelman kehittämiseen.

Kyselytutkimus suoritettiin sähköisenä vuosina 1996–2006 TuKKK:sta valmistuneille sisältäen sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä.

Tutkimus suoritettiin käyttäen hyväksi SEFE :stä saatuja sähköpostiosoitteita. SEFE:n osoitetietojen kautta saavutettiin n. 40 % kaikista valmistuneista. Kysely lähetettiin 822 henkilölle, joista 444 vastasi eli vastausprosentti oli 53,6. Tutkimushanke on saanut tukea Liikesivistysrahastolta.

2 KATSAUS AIKAISEMPAAN TUTKIMUKSEEN

Suomessa on 2000-luvulla tehty jonkin verran selvityksiä erilaisissa akateemisissa ammateissa toimivien kielitaidosta, kielitaidon tarpeista sekä kielitaidon merkityksestä työelämässä.

Sajavaara (2000) selvitti eri ministeriöiden virkamiesten kielitaitoa heidän valmistautuessaan Suomen EU-puheenjohtajuuskauteen. Käytetyin ja parhaiten osattu kieli oli englantia, jonka jälkeen seurasivat ruotsi ja saksa, joita osaavien määrä kuitenkin oli vähenemässä.

Myös ammattikorkeakouluissa on tehty selvityksiä yritysten kielitaitotarpeista. Esimerkiksi Airola (2004) kartoitti pohjoiskarjalaisten yritysten kielitaitotarpeita ja yleisimpiä kielenkäyttötilanteita. Eniten yrityksissä tarvittiin englantia, ruotsia, saksaa ja venäjää. Englannin kielen aseman uskottiin vahvistuvan edelleen ja myös saksan ja venäjän kielen osaamistarpeen uskottiin lisääntyvän kaupan, teollisuuden ja palveluiden aloilla. Ruotsin kielen tarpeen ei arvioitu kasvavan ja ranskan kielen tarve arvioitiin vähäiseksi. Kielenkäyttötilanteista tärkeimmät olivat asiakaspalvelu ja yritysvierailut.

Karjalainen ja Lehtonen (2005) selvittivät Akateemisissa ammateissa tarvittava kielitaito-hankkeessaan Helsingin yliopistosta vuonna 1999 valmistuneille suunnatussa kyselyssä akateemisissa ammateissa toimivien kielitaitotarpeita. Odotetusti englantia oli työelämässä käytetyin kieli ja vastaajat arvioivat englannin taitonsa myös hyväksi (Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasoilla he sijoittivat itsensä useimmiten tasoille B2 ja C1, jotka ovat toiseksi ja kolmanneksi korkeimmat tasot). Ruotsin kielen tasonsa vastaajat arvioivat keskimäärin vähintään kohtalaiseksi (tasot B1 ja B2). Ruotsin kielen käyttö vaihteli tiedekunnittain, mutta esim. oikeustieteellisestä valmistuneista ruotsia käytti säännöllisesti 40 % vastaajista. Muiden kielten osalta kielitaidon tarvetta oli tutkimuksen tekijöiden mukaan vaikea määrittellä, sillä se riippui koulutusalaista ja työntekijän työtehtävistä. Venäjän kieli nousi esiin, kun kysyttiin, minkä kielen taidosta vastaajilla olisi hyötyä työtehtävissään. Koska Helsingin yliopistosta ei valmistu kauppatieteellisen tutkinnon suorittaneita, ei tutkimuksesta saaduista tuloksista ole saatavissa riittävää informaatiota kauppatieteellisen tutkinnon kieli- ja viestintäopintojen kehittämiseen.

Suomen ekonomiliiton kartoittaessa esimies- ja työnantajanäkemyksiä ekonomien osaamisesta ja kilpailukykyä työmarkkinoilla (Oksanen 2003) nousivat kielitaito, esiintymistaito ja neuvottelutaito selkeästi tärkeimmiksi osa-alueiksi, kun vastaajia pyydettiin valitsemaan annetuista vaihtoehdoista kymmenen ekonomeille tärkeintä osaamisaluetta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK selvittää vuosittain henkilöstö- ja koulutustiedustelulla mm. jäsenyritystensä työvoima- ja koulutustarpeita. Vuonna

2005 jäsenyrityksillään osaamistarvekyselyn, jossa erityiskohteena olivat elinkeinoelämän kielitaitotarpeet (Työelämän murros heijastuu osaamistarpeisiin 2005). Vastaajia pyydettiin asettamaan rekrytointikriteerinä painotettavia kieliä tärkeysjärjestykseen. Järjestys oli seuraava: englantia, ruotsi, saksa, venäjä ja ranska. Vuonna 2009 yksi selvitettävistä aihealueista oli jälleen yritysten kielitaitotarpeet. Englannin kielen merkitys työntekijöitä rekrytoitaessa on entisestään kasvanut. Vastaajista 88 prosenttia painotti englannin kielen taitoa rekrytointikriteerinä vuonna 2009 (EK 2010, 5). Seuraavana tärkeysjärjestyksessä tulivat ruotsi, venäjä ja saksa.

Tampereen teknillisen yliopiston kielikeskuksen teettämässä kyselytutkimuksessa (Laukkanen, 2009) selvitettiin TTY:n opiskelijoiden kielitaitotarpeita sekä alumneille että nykyisille opiskelijoille suunnatuissa kyselyissä. Loppupäätelmät eri kielten tarpeista ovat hyvin samansuuntaiset kuin muissakin tutkimuksissa. Englanti on tämänkin kyselyn mukaan selkeästi tärkein vieras kieli, jonka jälkeen seuraavat ruotsi ja saksa.

Euroopan komission teettämässä Euroopan-laajuisessa ELAN-tutkimuksessa (Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise, 2005) kävi ilmi, että puuttuvan kielitaidon sekä kulttuurien välisen viestinnän erojen puutteellisen tuntemuksen vuoksi PK-yritykset ovat menettäneet liiketoimintamahdollisuuksia. Tutkimukseen osallistui lähes 2000 vientiyritystä 29:stä Euroopan maasta. Arvioiden mukaan n. 11 % yrityksistä menettää puutteellisten viestintätaitojen vuoksi tilauksia.

Kieli- ja viestintätaidoilla on mm. edellä esitettyjen tutkimustenkin valossa kiistatta merkittävä vaikutus työ- ja yritys-elämässä yhtenä menestystekijänä sekä yksilöiden että organisaatioiden kannalta.

3 KIELI- JA VIESTINTÄOPINNOT TURUN KAUPPAKORKEAKOULUSSA

Valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004) säädetään yliopistotutkintojen kielitaitovaatimuksista seuraavasti: 'Opiskelijan tulee alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa: 1) suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 1 momentin mukaan vaaditaan valtion henkilöstöltä kaksikielisessä viranomaisessa ja joka on tarpeen oman alan kannalta; sekä 2) vähintään yhden vieraan kielen sellaisen taidon, joka mahdollistaa oman alan kehityksen seuraamisen ja kansainvälisessä ympäristössä toimimisen.

Alemman korkeakoulututkinnon tavoitteena on asetuksen mukaan kieli- ja viestintäopinnot kohdalla 'riittävä' viestintä- ja kielitaito ja ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteena on 'hyvä' viestintä- ja kielitaito.

Turun kauppakorkeakoulun hallitus antoi 10.6.2005 yliopistojen tutkinnoista annetun asetuksen (794/2004) perusteella tutkintosäännön, jossa säädettiin kieli- ja viestintäopinnoista seuraavaa (Taulukko 1):

KTK-tutkintoon tulee sisältyä kieli- ja viestintäopintoja vähintään 24 op. Tutkintoon tulee sisältyä vähintään 3 op suomen kieltä ja viestintää ja 6 op ruotsin kieltä. Edelleen tutkintoon tulee sisältyä kahden vieraan kielen opintoja, joissa kummassakin vähintään 6 op. Loput kieliopinnot vähimmäismäärään vaadittavat 3 op opiskelija voi suorittaa oman valintansa mukaan. Opiskelija voi lisäksi suorittaa yhden tai useamman kielen alkeisopinnot (6 op). Nämä opinnot eivät sisälly edellä mainittuun kieli- ja viestintäopinnot vähimmäislaajuuteen.

KTM-tutkintoon tulee sisältyä kieli- ja viestintäopintoja vähintään 10 op. Tutkintoon tulee sisältyä vähintään 6 op yhdessä vieraassa kielessä, jota on suoritettu aikaisemmassa kauppatieteellisen alan yliopistotutkinnossa ja/tai täydentävinä opintoina vähintään 6 op. Loput KTM-tutkinnon kieliopinnot vähimmäismäärästä (4 op) opiskelija voi suorittaa oman valintansa mukaan kielten alkeisopinnoille määritellyt rajoitukset huomioiden.

Turun kauppakorkeakoulun johtokunta on edelleen 18.6.2010 antanut Turun yliopiston johtosäännön ja opintojohtosäännön perusteella tutkintoja koskevat määräykset, joissa säädetään kieli- ja viestintäopinnoista. Näissä määräyksissä kieli- ja viestintäopinnot rakenne on pysynyt ennallaan.

Kieliaine voi Turun kauppakorkeakoulussa olla myös tutkinnon sivuaine. Sivuaineen laajuus on 25 opintopistettä. Laajoja ja monipuolisia kieli- ja viestintäopintoja voidaan pitää Turun kauppakorkeakoulun kansainvälistymis-kehitystä tukevana vahvuutena.

Taulukko 1: Kieli- ja viestintäopinnot TuKKK:ssa

Kieli- ja viestintäopinnot	KTK-tutkinto	KTM-tutkinto
Suomen kieli ja viestintä	3 op	
Ruotsin kieli	6 op	
Vieras kieli 1	6 op	6 op*
Vieras kieli 2	6 op	
Vaihtoehtoiset opintojaksot	3 op	4 op
Yhteensä	24 op	10 op

*KTM-tutkintoon vaadittavat 6 opintopistettä vieraan kielen opintoja opiskelija voi suorittaa joko KTK-tutkintoon sisältyvässä vieraassa kielessä 1 tai 2.

Taulukossa 1 kuvattu tutkintorakenne astui voimaan elokuussa 2005. Tämän tutkimuksen kyselyyn vastanneet ovat suorittaneet opintonsa aikaisemmin voimassa olleiden asetusten ja tutkintosääntöjen mukaisesti.

Kauppätieteellisissä tutkinnoissa kieli- ja viestintäopinnoilla on perinteisesti ollut vahva asema. Myös aikaisemmissa tutkintosäännöissä on säädetty kotimaisten kielten lisäksi vaatimus vähintään kahden vieraan kielen opintojen sisällyttämisestä tutkintoon. Kieli- ja viestintäopintojen suhteellinen osuus tutkinnossa pysyi vuoden 2005 tutkinnonuudistuksessa ennallaan. kaiken kaikkiaan Turun kauppakorkeakoulun tutkinnoissa kieli- ja viestintäopintojen määrä on huomattava verrattaessa eri kauppätieteellisiä yksiköitä Suomessa. Turun kauppakorkeakoulussa opiskelijoiden motivaatio opiskella vieraita kieliä on myös keskimäärin erityisen korkea (Grasz & Schlabach 2011, 42).

Turun kauppakorkeakoulun kielten ja liikeviestinnän yksikössä (Kielten laitos 31.12.2010 saakka) voi opiskella seuraavia kieliaineita: englanti, espanja, ranska, ruotsi, saksa, venäjä, suomen kieli ja viestintä. Lisäksi opetetaan japanin kieltä yhteistyössä muiden Turun yliopiston ja Åbo Akademin kanssa. Kauppakorkeakoulun johtokunta hyväksyi 18.3.2011 kokouksessaan esityksen, jonka mukaan kiinan kieli voi lukuvuodesta 2011–2012 lähtien olla KTK- ja KTM-tutkintojen pakollinen vieras kieli.

Turun kauppakorkeakoulun kielten ja liikeviestinnän yksikön toiminta-ajatuksen mukaan yksikön opetus- ja tutkimustoiminnan tavoitteena on kouluttaa kieli- ja viestintätaitoisia liiketoimintaosaajia talouselämän asiantuntijatehtäviin yhä kansainvälisemmissä toimintaympäristöissä.

4 KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUKSESTA

4.1 Kohderyhmä

Kyselytutkimus haluttiin suunnata nimenomaan työelämässä oleville Turun kauppakorkeakoulusta vuosina 1996–2006 valmistuneille kauppatieteiden maistereille. Kysely tehtiin sähköisenä ja osoitetiedot saatiin SEFE:n rekisteristä tutkimustarkoitukseen. SEFE:n osoitetietojen kautta saavutettiin n. 40 % kaikista valmistuneista. Kysely lähetettiin 822 henkilölle, joista 444 vastasi eli vastausprosentti oli 53,6. Koska kyselyssä hyödynnettiin SEFE:n osoitetietoja, edustivat vastaajat laajaa erilaisten organisaatioiden kirjoa eikä kyselyn kohteeksi tarkoituksella haluttu valikoida esimerkiksi kansainväliseen liiketoimintaan painottuvien alojen yritysten henkilöstöä.

4.2 Kysymysten asettelu ja tutkimusaineisto

Kyselytutkimuksen tavoitteena oli saada konkreettista ja ajanmukaista tietoa kauppatieteellisen alan kieli- ja viestintäopintojen opetussuunnitelmien kehittämisen tueksi Turun kauppakorkeakoulussa. Tutkimuskysymykset voidaan jakaa kuuteen pääosiin. Ensimmäisessä osiossa kartoitettiin vastaajien taustatietoja. Kysymyksillä selvitettiin mm. vastaajien valmistumisvuosi ja pääaine. Lisäksi kysyttiin tietoja työnantajaorganisaatiosta sekä vastaajien asemasta organisaatiossa. Toisessa osiossa keskityttiin vastaajien kieli- ja viestintäopintoihin TuKKK:ssa. Kyselytutkimuksessa keskitytään TuKKK:n opetusohjelmassa oleviin kieliin lukuun ottamatta suomen kieltä ja viestintää. Ruotsin kieli on toisena kotimaisena kielenä kaikille pakollinen oppiaine, joten se ei ole mukana kartoitettaessa vastaajien TuKKK:ssa suorittamia pakollisia vieraan kielen opintoja. Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan ennen opintoja hankittua kielitaitoa ja antamaan tietoa opintojen aikana tapahtuneesta vaihto-opiskelusta. Kolmannessa osiossa vastaajat arvioivat omaa kielitaidon tasoaan eurooppalaisen viitekehyksen (CEF) taitotasoilla. Neljännessä osiossa vastaajilta kysyttiin, mitkä kielet työelämässä ovat tärkeitä ja mitä kieliä he itse käyttävät ja kuinka usein sekä minkä kielen osaajista heidän näkemyksensä mukaan on yrityksissä pulaa.

Viidennessä osiossa keskitytään kielenkäyttötilanteisiin sekä kielitaidon eri osa-alueisiin. Kuudennessa osiossa vastaajia pyydetään arvioimaan, miten

kauppatieteellinen koulutus on kielikoulutuksen osalta vastannut työelämän haasteisiin ja mihin koulutuksessa tulisi keskittyä työelämän näkökulmasta?

5 KOHTAAVATKO KOULUTUS JA KÄYTÄNTÖ?

Tässä luvussa esitellään kyselytutkimuksen keskeisiä tuloksia. Yksittäisiä eri kielten opetusohjelmaan liittyviä kommentteja ei käsitellä, mutta niitä on hyödynnetty yksikön sisäisessä opetussuunnitelman kehittämistyössä.

5.1 Taustatietoa vastanneista

Kyselyyn vastanneista vajaa 63 % oli naisia. Vastaajista yli puolet eli 54 % oli syntynyt vuosina 1976–1980 ja 28 % vuosina 1971–1975. Näin ollen vastaajista suurin osa eli 82 % oli iältään 27–36-vuotiaita. Vastaajat ilmoittivat äidinkielekseen lähes poikkeuksetta suomen kielen.

Vastaajista 40 % oli valmistunut vuosina 2004–2006, 42 % vuosina 2001–2003 ja vuonna 2000 tai sitä ennen valmistuneita oli vastaajien joukossa 18 %.

Vastanneista lähes kolmannes (30 %) ilmoitti opiskelleensa Turun kauppakorkeakoulussa pääaineenaan laskentatoimea. 21 % oli opiskellut markkinointia ja 19 %:lla pääaineena oli International Business.

Taulukko 2: Pääaine

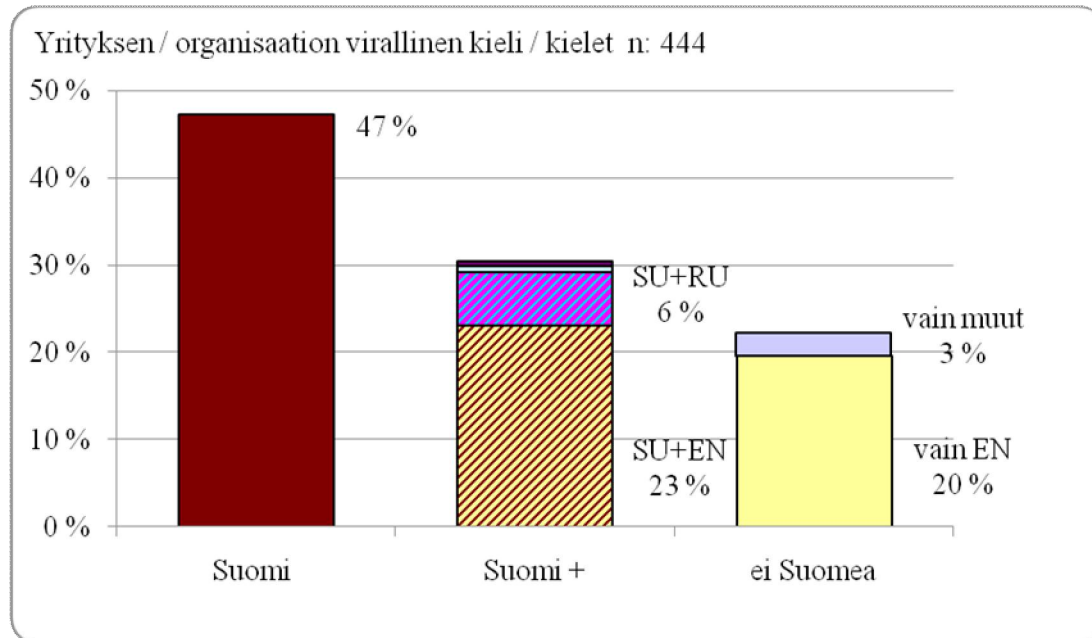
Pääaine	% vastaajista
Laskentatoimi	29,9
Markkinointi	21,0
International Business	18,8
Kansataloustiede	5,4
Logistiikka	4,8
Johtaminen ja organisointi	10,6
Yritysjuridiikka	2,3
Talousmaantiede	1,1
Taloussosiologia	0,0
Taloustieteiden kvantitatiiviset menetelmät	0,0
Tietojärjestelmätiede	6,1

Vastaajista valtaosa eli 80 % on työssä yritys-elämässä (työnantajana yritys). Julkisen organisaation palveluksessa ilmoitti työskentelevänsä 16 % vastaajista. Omassa yrityksessä/yrittäjänä ilmoitti toimivansa vain 1 % vastaajista. Muut vastausvaihtoehdot (yhdistys, säätiö tai vastaava / kirkko, seurakunnat tai muu työnantaja) jäivät 3 %:iin.

Yli puolet vastaajista (51 %) ilmoitti kuuluvansa ryhmään Asiantuntija, tutkija, opettaja. Keskijohtoon katsoo kuuluvansa 20 % vastaajista ja johtoon 6 %.

Toimihenkilön asemakseen ilmoitti 22 % vastaajista. Yrittäjänä työskentelee 1 % vastaajista.

51 % vastaajista ilmoitti työskentelevänsä yli 500 hengen organisaatiossa, 14 % 11–50 hengen organisaatiossa ja 13 % 250–500 hengen organisaatiossa.

Kuvio 1: Yrityksen / organisaation virallinen kieli / kielet (n: 444)

Vastaajista 47 % ilmoitti organisaationsa viralliseksi kieleksi suomen (Kuvio 1). Suomen ja jonkin toisen kielen viralliseksi kieleksi ilmoitti 30 % vastaajista. Tällöin toinen virallinen kieli oli usein miten englanti.

On huomattavaa, että jopa 23 % vastaajista ilmoitti työskentelevänsä organisaatiossa, jonka ainoa virallinen kieli on jokin muu kuin suomi. Tällöin organisaation kieli useimmiten oli englanti. Työpaikka 95 %:lla vastaajista oli kuitenkin Suomessa. On syytä olettaa, että tämä luku (95 %) on tähän kyselyyn osallistujien keskuudessa korkeampi kuin kaikkien TuKKK:sta valmistuneiden kohdalla. Esimerkiksi Juha Sainion (2007) tekemästä Viisi vuotta työelämässä - tutkimusraportista, jossa on tutkittu Turun kauppakorkeakoulusta vuonna 2002 valmistuneiden sijoittumista työelämään, käy ilmi, että tutkimuksen tekohetkellä 11 % vastaajista oli töissä ulkomailla.

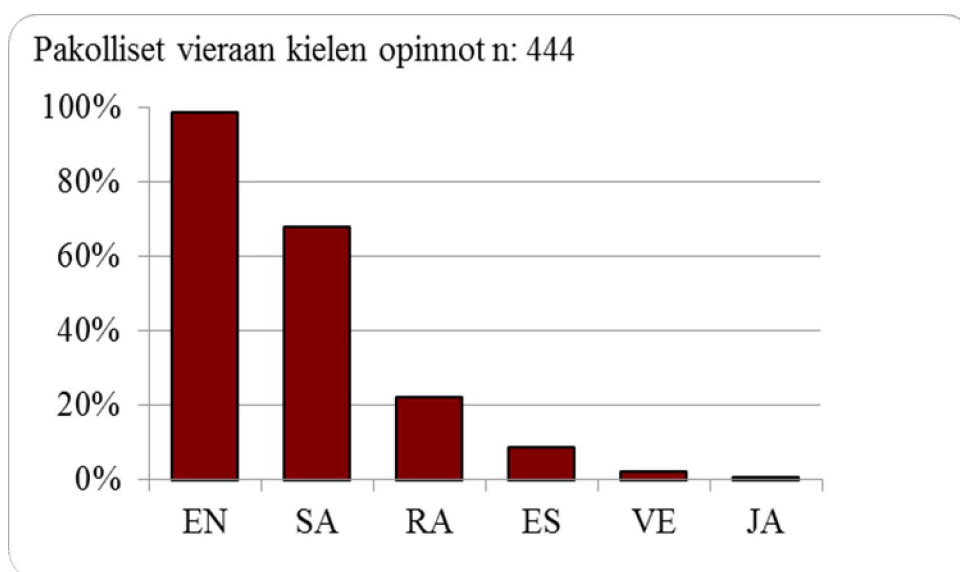
5.2 Tietoja kielten opinnoista TuKKK:ssa

Ennen opintojen aloittamista hankittua merkittävää kielitaitoa oli vastaajista 63 %:lla. Merkittävällä kielitaidolla tarkoitettiin esim. pidempiaikaisen ulkomailla

oleskelun (mm. vaihto-opiskelu) tai kansainvälisen koulun tuomaa kielitaitoa. Kyselyyn vastanneiden kielitaustaa voidaan pitää keskimäärin erittäin vahvana.

Koska kyselytutkimuksen yhtenä tavoitteena oli saada tietoa TuKKK:n kielten opetuksesta, keskitytään kyselyssä pääsääntöisesti kartoittamaan vastaajien kieli- ja viestintäopintoihin ja kielitaitoon liittyviä kysymyksiä TuKKK:ssa opetettavien kielten kohdalta. TuKKK:n opetusohjelmassa ovat suomen kielen ja viestinnän ja toisen kotimaisen kielen ruotsin lisäksi seuraavat vieraat kielet: englantia, espanja, japani, ranska, saksa ja venäjä sekä 1.8.2011 alkaen myös kiina. Tutkintoon kuuluu molempien kotimaisten kielten lisäksi opintoja vähintään kahdessa vieraassa kielessä.

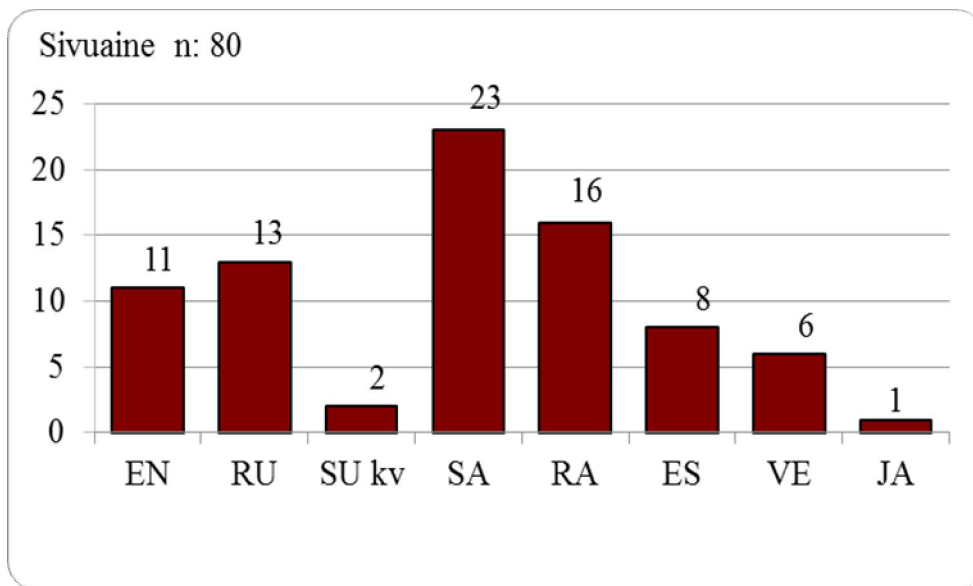
Alla olevasta kuviosta (Kuvio 2) käy ilmi, mitä kieliä vastaajat ovat suorittaneet tutkintoonsa kuuluvina pakollisina vieraina kielinä. Lähes kaikki vastanneet ovat opiskelleet yhtenä pakollisena vieraana kielenä englantia. Englannin jälkeen toiseksi yleisin pakollinen vieras kieli tutkinnossa on saksa. Tässä yhteydessä on syytä huomata, että ruotsin kieli on kaikille opiskelijoille pakollinen toinen kotimainen kieli eikä näin ollen ole mukana tässä kuviossa.

Kuvio 2: Pakolliset vieraan kielen opinnot (n: 444)

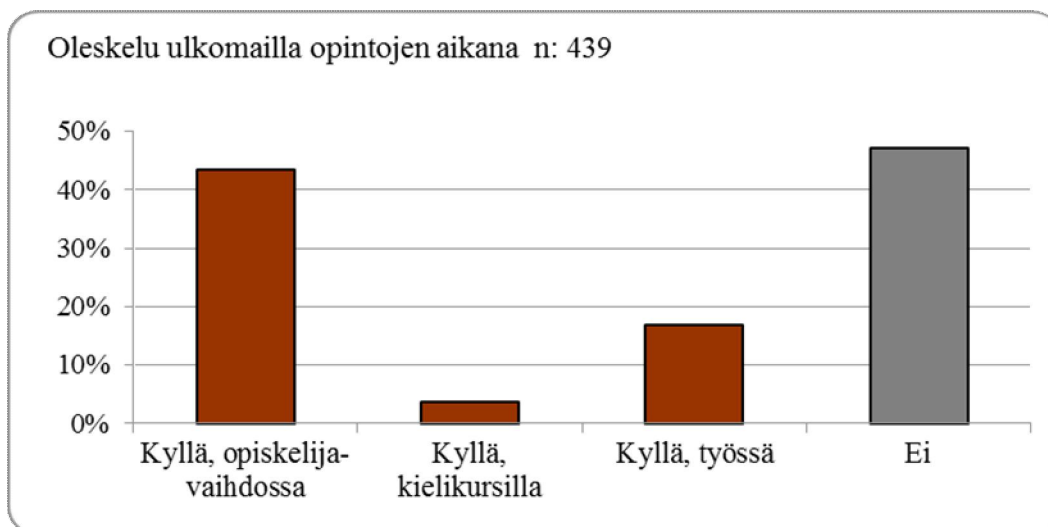
Vastaajista 18 % ilmoitti suorittaneensa TuKKK:ssa sivuaineen jossakin kieliaineessa. Yhteensä eri kielten sivuaineita oli suoritettu 80. Vastaajista neljä ilmoitti suorittaneensa 2 eri kielen sivuaineen ja kaksi ilmoitti suorittaneensa sivuaineen 3 eri kieliaineessa.

Sivuaineen laajuus on 25 op (15 ov). Suoritetut sivuaineet jakaantuivat eri kieliin seuraavan kuvion mukaisesti (Kuvio 3). Tässä kuviossa on mukana myös suomen kieli ja viestintä, joka muuten ei ollut tutkimuksessa mukana.

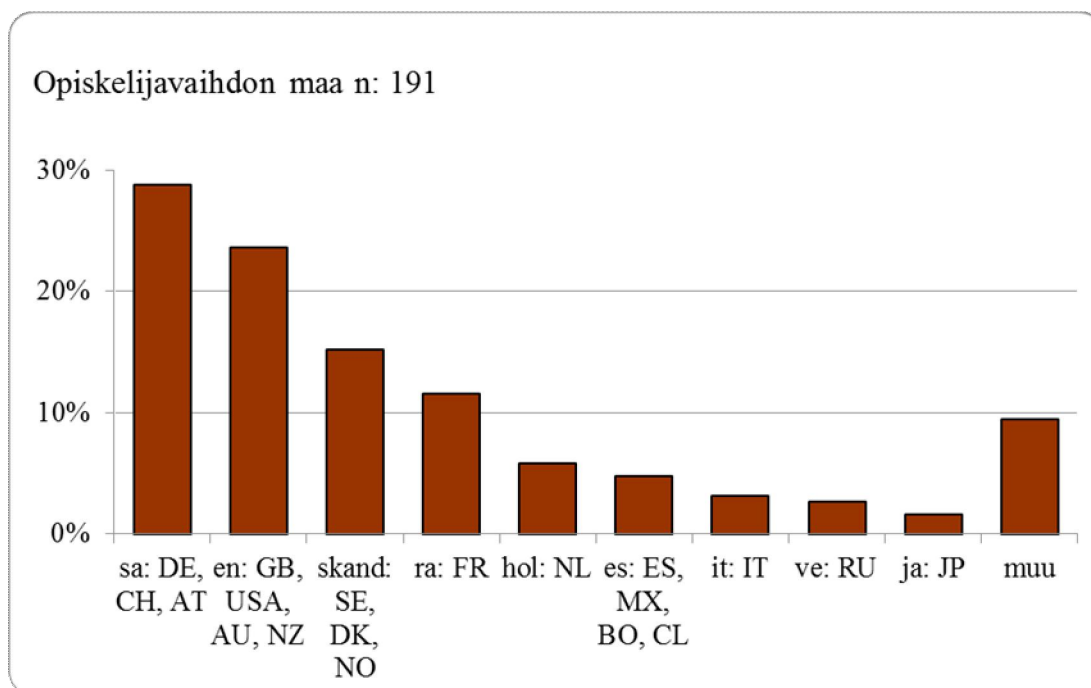
Kuvio 3: Sivuaaine (n: 80)

Opintojensa aikana ulkomailla ilmoitti oleskelleensa lähes puolet kyselyyn vastanneista. (Kuvio 4). Suurin osa eli yli 40 % oli ollut opiskelun aikana opiskelijavaihdossa.

Kuvio 4: Oleskelu ulkomailla opintojen aikana (n: 439)

Seuraavasta kuviosta nähdään, mihin maihin opiskelijavaihto tai muu oleskelu ulkomailla suuntautui.

Kuvio 5: Opiskelijavaihdon maa (n: 191)

Kuvio 5 käy ilmi, että opiskelijavaihdossa olleista suurin osa oli ollut saksankielisissä maissa. Toiseksi suurimman ryhmän muodostivat englanninkieliset maat. Kohdassa muut maat mainittiin mm. Malesia, Thaimaa, Kiina, Macao, Puola, Tšekkinmaa ja Viro.

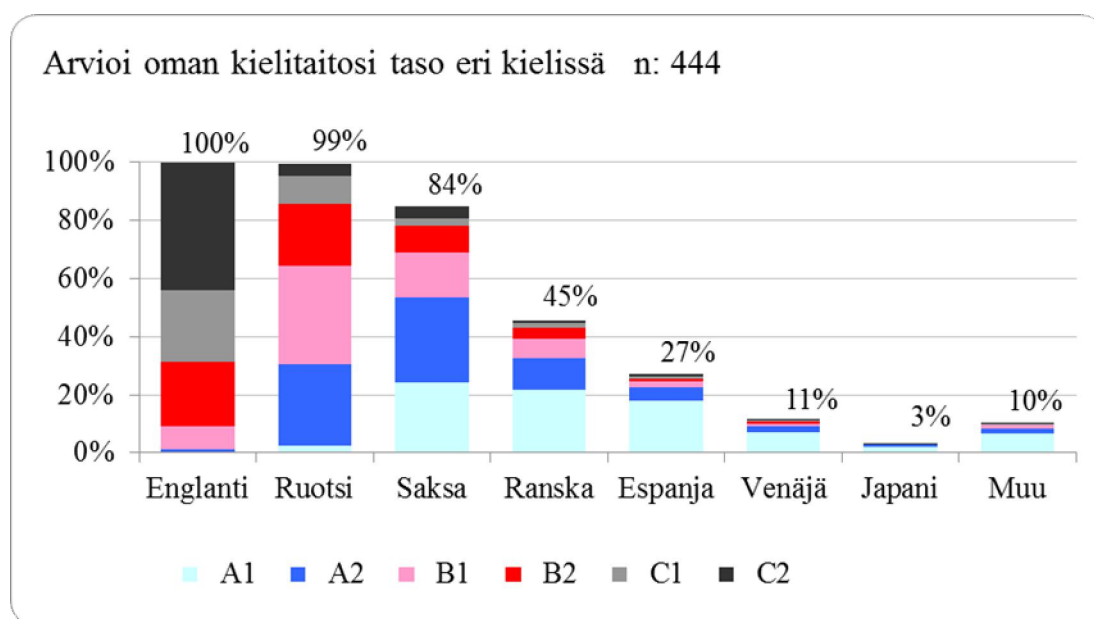
5.3 Arvio oman kielitaidon tasosta

Kyselytutkimuksen kolmannessa osiossa vastaajia pyydettiin arvioimaan omaa kielitaidon tasoaan eurooppalaisen viitekehyksen (CEF) yleisten taitotasokuvaimien avulla. (Ks. Liite 2 Taitotasot) Taitotasot A1-A2 kuvaavat peruskielitaitoa, tasot B1-B2 itsenäisen kielenkäyttäjän kielitaitoa ja C1-C2 taitavan kielenkäyttäjän kielitaitoa. (Eurooppalainen viitekehys, 2003, 48)

Tässä yhteydessä on syytä korostaa, että kyseessä on itsearviointi eli vastaajien oma mielikuva ja näkemys omasta kielitaidostaan eri kielissä, ja tämä on syytä huomioida tuloksia arvioitaessa.

Taulukko 3: Arvioi oman kielitaitosi taso eri kielissä (n: 444)

	A1-C2	A1	A2	B1	B2	C1	C2	B2-C2
Englanti	444	2	4	35	99	108	196	403
Ruotsi	441	11	125	149	95	43	18	156
Saksa	376	107	131	68	42	11	17	70
Ranska	202	97	48	29	17	7	4	28
Espanja	120	79	22	8	4	3	4	11
Venäjä	51	32	8	4	4	2	1	7
Japani	14	10	2	0	0	0	2	2
Muu	47	29	8	5	1	1	3	5

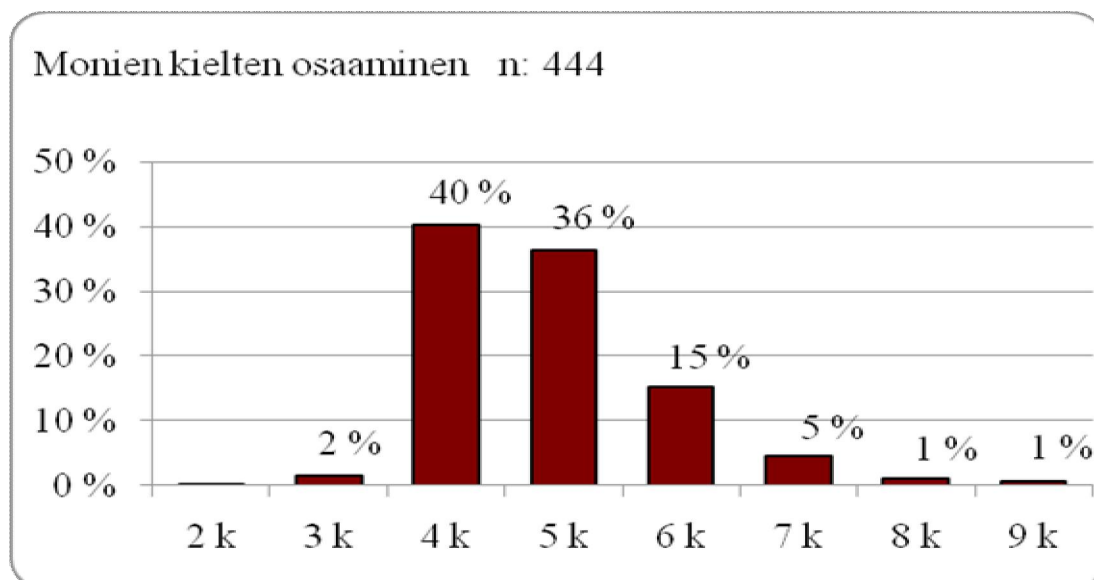
Kuvio 6: Arvioi oman kielitaitosi taso eri kielissä (n: 444)

Kuten taulukosta 3 ja kuviosta 6 nähdään, arvioivat vastaajat englannin kielen tasonsa pääsääntöisesti erinomaiseksi. Pitkän englannin lukion tavoitetaso on taso B2. Tämän arvion mukaan suurin osa (68 %) vastaajista katsoo olevan tasoilla C1-C2 eli taitavan kielenkäyttäjän tasolla englannin kielessä.

Ruotsin kielen kohdalla lukion B-ruotsin tavoitetaso B1 näyttäisi olevan yleisin taso, jolle vastaajat oman kielitaitonsa arvioivat. Kuitenkin n. 30 % vastaajista arvioi oman ruotsin kielen taitonsa perustasolle A2.

Muissa kielissä vaihtelu on suurempaa ja tasolle A1 oman kielitaitonsa arvioi esimerkiksi saksan kielessä lähes neljännes vastaajista.

Alla oleva kuvio 7 kuvaa vastaajien monikielisyyttä, eli, sitä kuinka monta kieltä vastaavat ilmoittavat jollakin tasolla osaavansa oma äidinkieli mukaan lukien. Vastaajista suurin osa ilmoittaa osaavansa 4-5 eri kieltä, jopa 6 kielen osaajia löytyy 15 %.

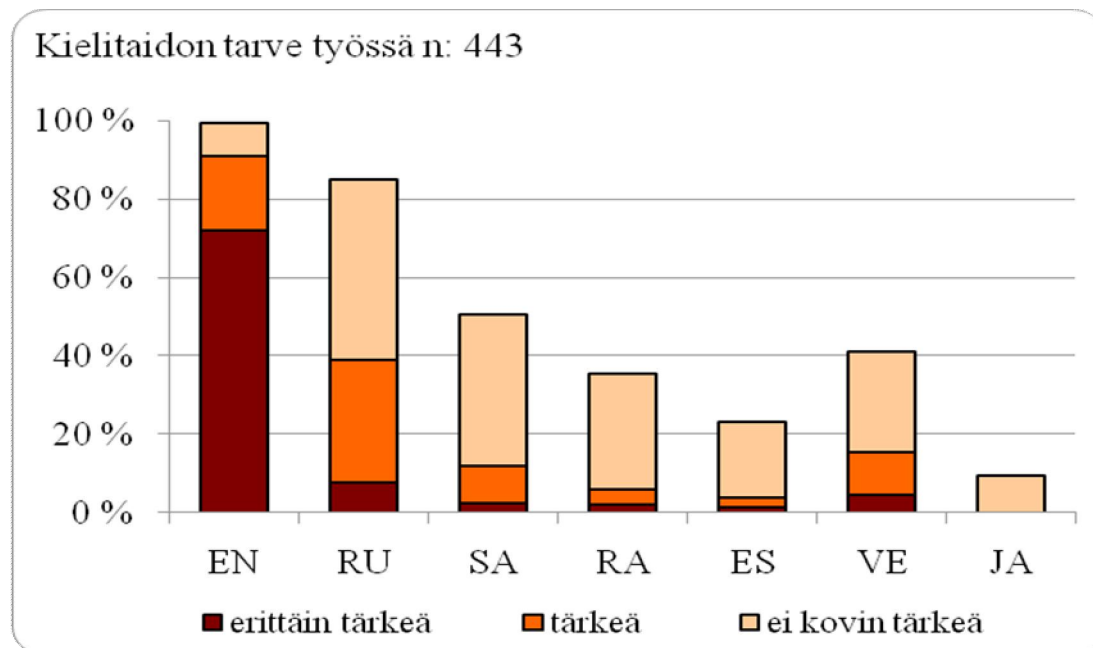
Kuvio 7: Monien kielten osaaminen (n: 444)

5.4 Kielitaidon tarve työssä

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitkä TuKKK:ssa opetettavat kielet ovat heidän omassa organisaatiossaan tärkeitä. (Kuvio 8)

Ei liene yllätys, että englannin kieltä pitää erittäin tärkeänä tai tärkeänä 90 % kaikista vastaajista. Ruotsin kielen arvioi erittäin tärkeäksi tai tärkeäksi 39 % vastaajista. Muista kielistä erottuvat venäjä, jota pitää tärkeänä tai erittäin tärkeänä n. 15 % vastaajista ja saksa, jonka vastaava luku on 12 %. Näitä lukuja tarkasteltaessa on huomioitava, että vastaajat edustivat hyvin laajaa erilaisten organisaatioiden kirjoa, eikä kyselyn kohteeksi tarkoituksella haluttu valita esimerkiksi erityisesti kansainväliseen liiketoimintaan painottuneiden yritysten henkilöstöä.

Vastaajille annettiin myös mahdollisuus nimetä muita tärkeäksi katsomiaan kieliä. Vastauksissa esille nousivat skandinaaviset kielet tanska ja norja (yhdessä 3,4 %) sekä kiinan (2,5 %) ja viron (2 %) kielet, mutta eivät kuitenkaan nekään erityisen merkittävällä tavalla.

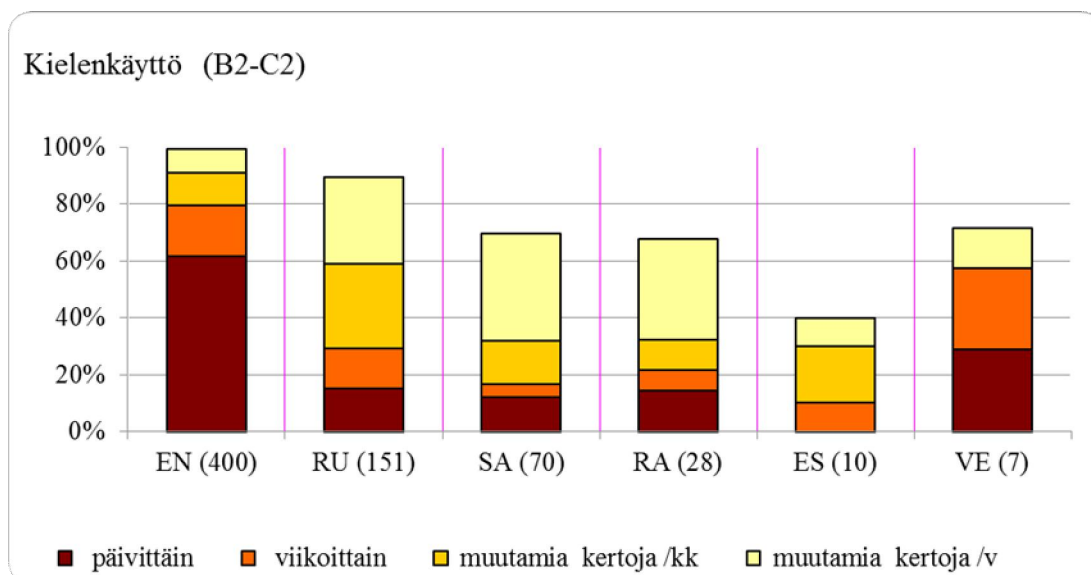
Kuvio 8: Mitkä kielet ovat yrityksessänne tärkeitä? (n: 443)

5.5 Eri kielten käyttö työssä

Kyselyn viidennessä osiossa keskityttiin vastaajien omaan eri kielten käyttöön ja kielenkäyttötilanteisiin työtehtävissä.

Seuraavassa kuviossa 9 on huomioitu vastaajat, jotka ovat arvioineet kyseisen kielen taitonsa vähintään tasolle B2, ts. heillä on itsenäisen kielenkäyttäjän taso. Kuviossa on sulkeissa annettu ko. kielen kohdalla vastanneiden tasolle B2-C1 sijoittuneiden lukumäärä. Prosenttiosuudet viittaavat aina ko. kielen vastauksiin eivätkä siis ole verrannollisia keskenään.

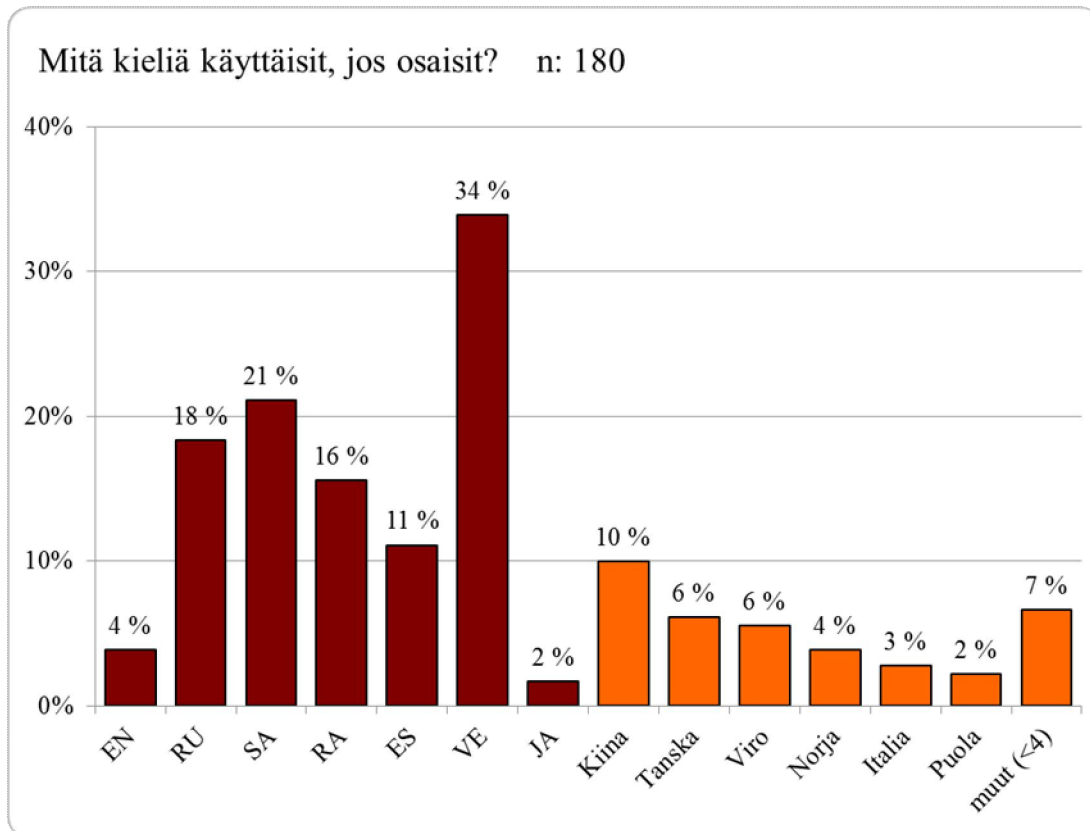
Englannin kieltä käyttää päivittäin yli 60 % niistä vastaajista, jotka ovat arvioineet tasonsa tasoille B2-C1 (400 vastaajaa). Muiden kielten osalta vastaavat luvut ovat selkeästi pienemmät, mutta säännöllisesti kuukausittain muitakin kieliä käyttää huomattava osa vastaajista. Esimerkiksi ruotsin kielen B2-C1 tason kielenkäyttäjistä (151 vastaajaa) käyttää ruotsin kieltä päivittäin 18 %. Lisäksi vastaajilta kysyttiin, käyttävätkö he joissakin työtilanteissa useita eri kieliä samanaikaisesti. 38 % vastaajista ilmoittaa hyödyntävänsä kahden tai useamman kielen taitoa kommunikaatiotilanteissa samanaikaisesti.

Kuvio 9: Kielenkäyttö (B2-C2) (n: 400–7)

Kuviossa 9 vastaajamäärät siis vaihtelevat suuresti eri kielten kohdalla (Vastaajien lukumäärä kuviossa sulkeissa kielen jälkeen). Englannin kielen kohdalla vastaajia on 400 ja esimerkiksi espanjan kielen kohdalla B2-C2 tasolle itsensä arvioineita vastaajia on 10.

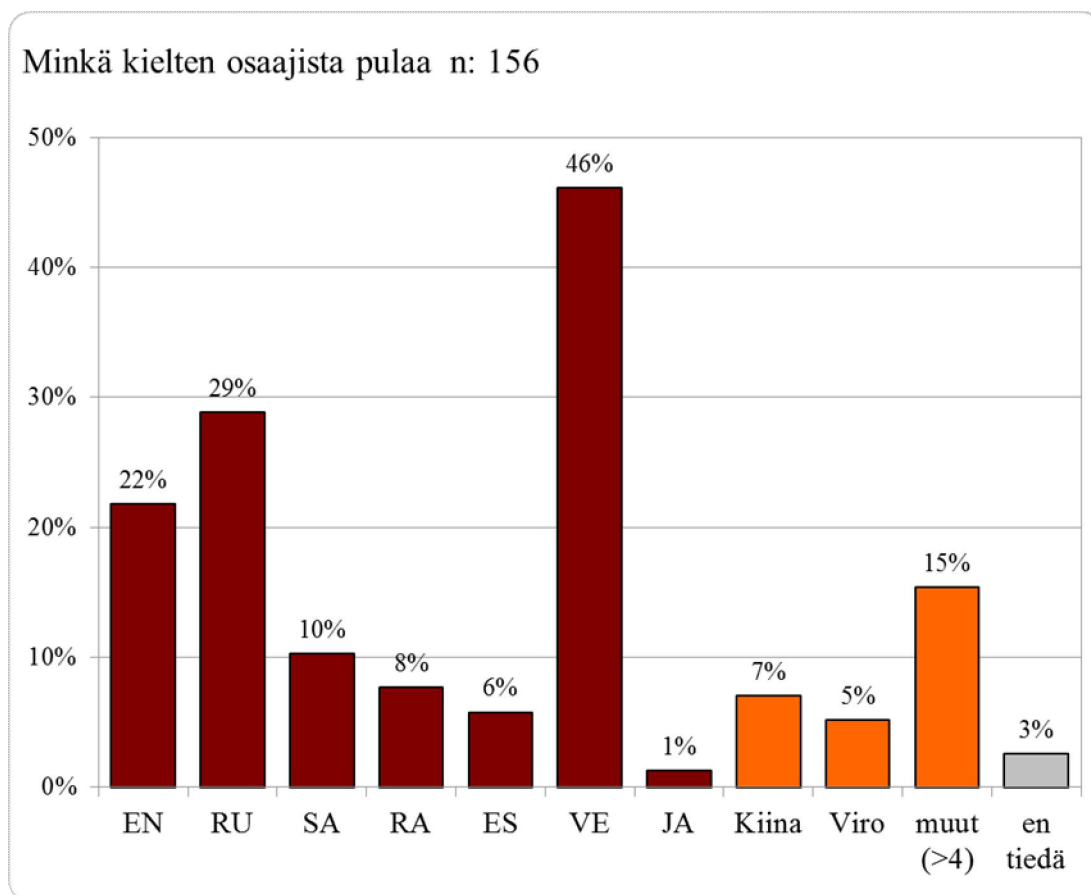
Vastaajilla oli myös mahdollisuus mainita jokin muu kieli, jota he käyttävät työssään. Tässä yhteydessä italian kielen mainitsi 10 vastaajaa. Muut kielet saivat yksittäisiä mainintoja.

Kuvio 10: Mitä kieliä käyttäisit, jos osaisit? (n: 180)

Kysyimme myös vastaajilta, mitä kieliä he työssään käyttäisivät, jos heillä olisi ko. kielen taito. Tähän kysymykseen vastasi 40 % kaikista kyselyyn vastaajista eli 180 henkilöä. Vastanneista suurin osa mainitsi venäjän kielen (34 %). Saksan kielen mainitsi 21 % ja ruotsin kielen 18 % vastaajista. Neljännes vastaajista mainitsi 2-4 eri kieltä.

Vastaavasti kysyimme, minkä kielen osaajista vastaajien organisaatioissa oli pulaa. Tähän kysymykseen vastasi 35 % kaikista vastaajista. Tässä yhteydessä esille nousivat erityisesti venäjän ja ruotsin kielet. 156 vastaajasta 49 % mainitsi venäjän kielen ja 29 % ruotsin kielen. Noin kolmannes kaikista vastaajista mainitsi 2-4 eri kieltä.

Kuvio 11: Minkä kielten osaajista pulaa? (n: 156)

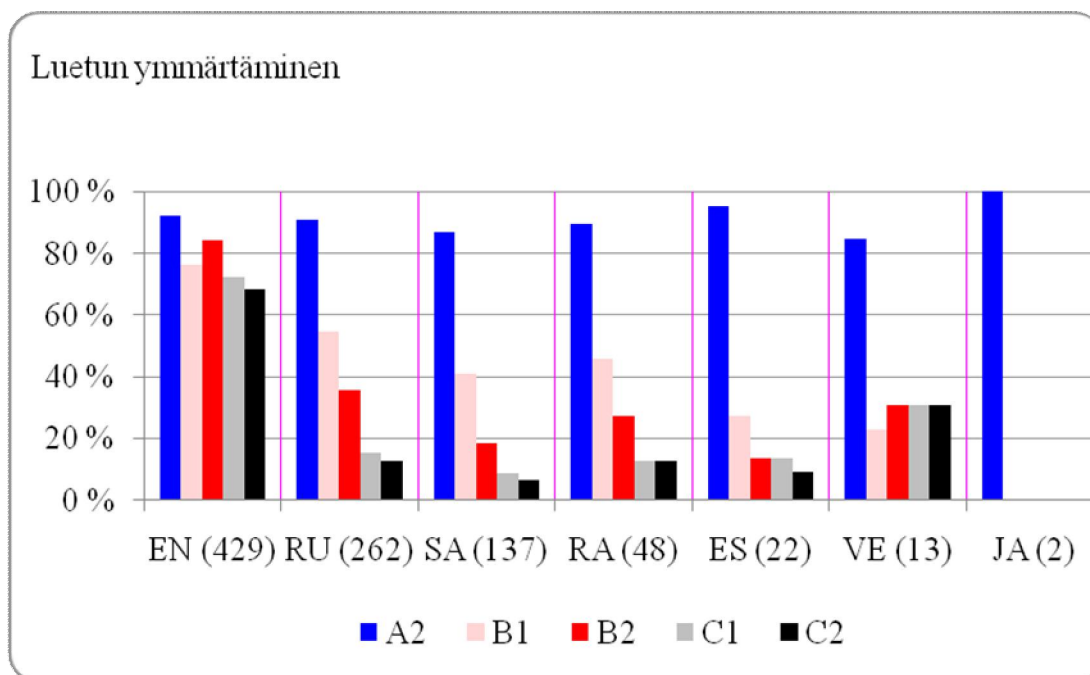
Kysyimme vastaajilta myös, käyttävätkö he työssään joissakin tilanteissa useita kieliä samaan aikaan eli toimivat monikielisesti. Tähän kysymykseen vastasi 430 henkilöä, joista 266 / 62 % kielteisesti. 164 vastaajaa (38 %) vastasivat käyttävänsä kahta tai useampaa kieltä samanaikaisesti/rinnakkaisesti. Monikielisissä tilanteissa useimmin käytetyt kielet olivat englanti (95 %), ruotsi (34 %) ja saksa (12 %).

5.5.1 Kielenkäyttötilanteet työssä

Seuraavista kuvioista (kuviot 12–16) nähdään, minkälaisissa kielenkäyttötilanteissa vastaajat käyttivät TuKKK:n opetusohjelmassa olevia kieliä. Kielenkäyttötilanteet on jaoteltu seuraavasti: **Luetun ymmärtäminen** (esimerkiksi lyhyiden, yksinkertaisten viestien lukeminen), kirjoittaminen esimerkiksi perusliikekirjeiden kirjoittaminen), kuullun ymmärtäminen (esimerkiksi keskustelujen/palaverien pääteemojen

seuraaminen), puhuminen (esimerkiksi lyhyet, yksinkertaiset puhelintiedustelut) ja vuorovaikutus (esimerkiksi puhelinkonferensseihin osallistuminen)¹.

Kuvioista nähdään vastaajien lukumäärä kielittäin (esimerkiksi Kuvio 12, luetun ymmärtäminen, englantia, vastaajia 429) sekä kuinka suuri osa vastaajista kielittäin ilmoitti käyttävänsä kieltä kussakin kielenkäyttötilanteessa. Kielenkäyttötilanteet on luokiteltu suuntaa-antavasti eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen mukaan. (Liite 2)

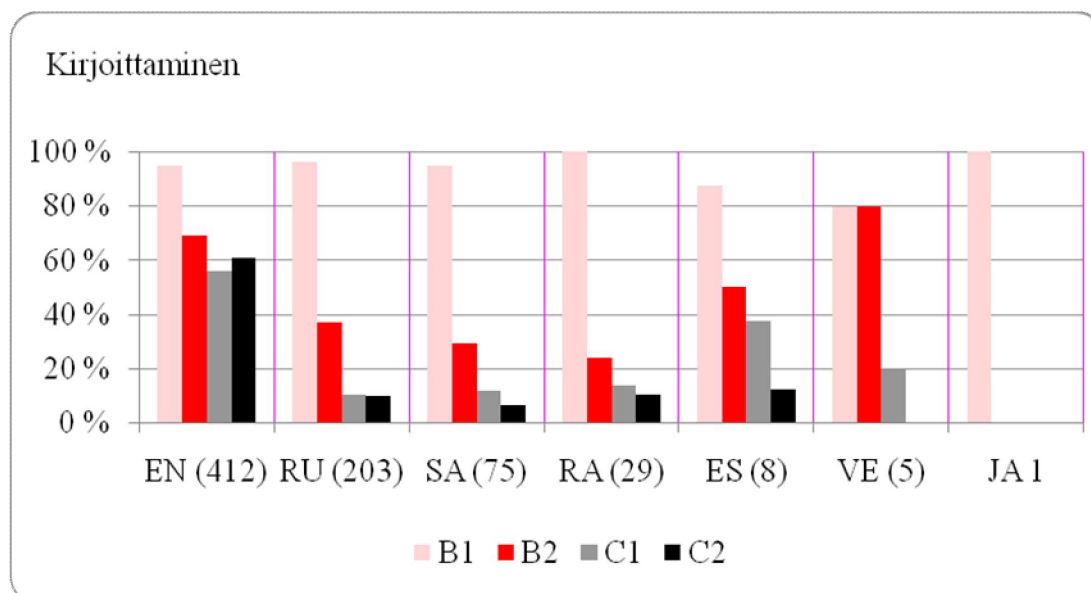
Kuvio 12: Luetun ymmärtäminen (n: 429–2)

Taulukko 4: Luetun ymmärtäminen

Luetun ymmärtäminen	
A2	Lyhyiden, yksinkertaisten viestien (esim. sähköpostit, kirjeet, aikataulut) lukeminen
B1	Perusliikekirjeiden (tarjouspyynnöt, tarjoukset jne.), esitteiden lukeminen
B2	Alakohtaisten tekstien, artikkelien, laajojen kirjallisten viestien lukeminen
C1	Laajaa taloudellista sanastoa vaativien alakohtaisten artikkelien ja raporttien lukeminen
C2	Sopimustekstien, käsikirjojen, säännösten lukeminen, tyylillisten vivahteiden ymmärtäminen

¹ Jaottelun perustana on käytetty eurooppalaisen viitekehyksen luokittelua sekä ammattikieliseen kehykseen sovellettuja osaamiskuvauksia (Arbeitsplatz Europa, 2003).

Kuvio 12 nähdään, että englannin kielessä vastaajat lukevat paljon kaikenlaisia tekstejä aina lyhyistä sähköpostiviesteistä vaativiin alakohtaisiin raportteihin, artikkeleihin ja sopimusteksteihin saakka. Muissa kielissä jakauma eroaa selvästi englannin kielestä, mutta on keskenään samankaltainen eli selkeästi eniten painottuvat peruskielitaitoa vaativat lyhyet, yksinkertaiset viestit. Vastaavanlainen tilanne on myös muita kielitaidon osa-alueita mittaavissa tilanteissa.

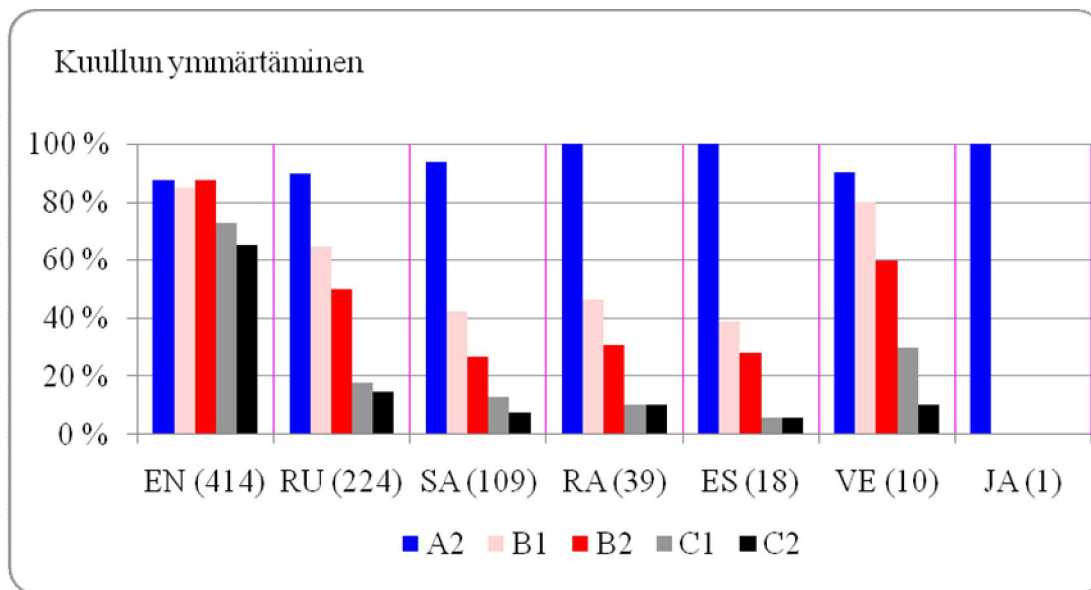

Kuvio 13: Kirjoittaminen (n: 412–1)

Taulukko 5: Kirjoittaminen

Kirjoittaminen	
B1	Lyhyiden, yksinkertaisten viestien (esim. sähköpostit, kirjeet, taulukkomuotoinen CV) kirjoittaminen
B2	Perusliikekirjeiden kirjoittaminen (tarjouspyynnöt, tarjoukset jne.)
C1	Vaativien liikekirjeiden kirjoittaminen (valitus, hakemus)
C2	Vaativien alakohtaisten tekstien kirjoittaminen (raportit, pöytäkirjat, artikkelit)

Myös kirjoittamisen osa-alueen kohdalla nähdään, että englannin kielellä kirjoitetaan paljon myös vaativia alakohtaisia tekstejä, kuten raportteja, pöytäkirjoja ja artikkeleita. Muissa kielissä vastaajien määrät laskevat huomattavasti, mutta prosentuaalisesti perusliikeviestejä kirjoittaa esimerkiksi ruotsin kielellä lähes 40 % niistä kyselyyn vastaajista, jotka ylipäänsä käyttävät ruotsia työssään. (Vastausten lukumäärä näkyy kuviossa kielen perässä sulkeissa.) Kaiken kaikkiaan kirjallinen tuottaminen on hieman vähäisempää kuin kirjallisten tekstien lukeminen.

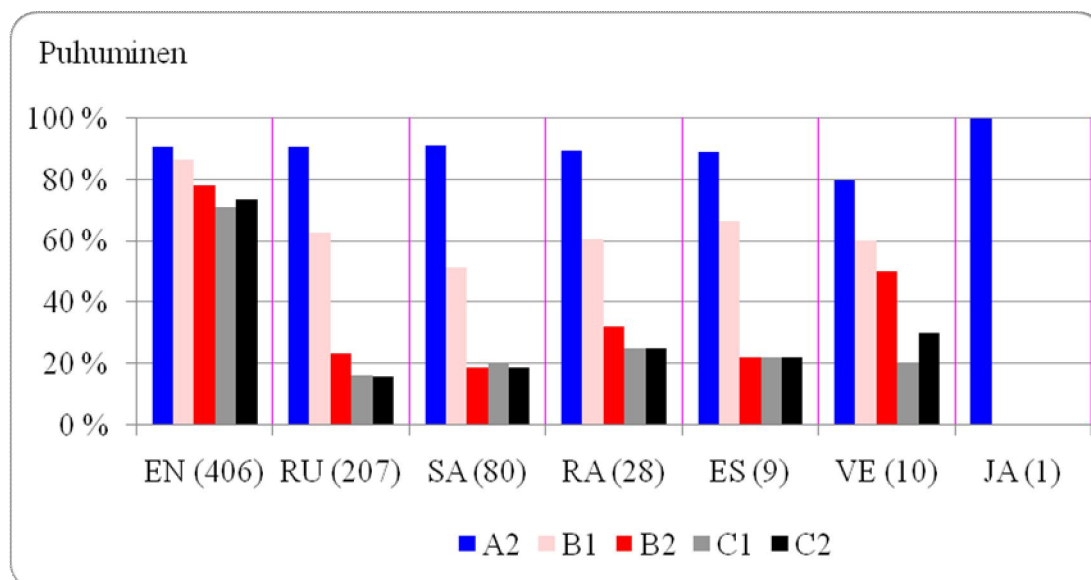
Kuvio 14: Kuullun ymmärtäminen (n: 414–1)

Taulukko 6: Kuullun ymmärtäminen

<i>Kuullun ymmärtäminen</i>	
A2	Ydintiedon poimiminen yksinkertaisista viesteistä
B1	Keskustelujen/palaverien pääteemojen seuraaminen
B2	Suullisten esitysten, puheiden, raporttien kuunteleminen
C1	Vaativien alakohtaisten suullisten esitysten seuraaminen (tyylivivahteet, sanonnat)
C2	Äidinkielen puhujan kaikenlaisen alakohtaisen ja yleisen puheen vaivaton seuraaminen

Myöskään kuullun ymmärtämisen kohdalla ei kielittäinen jakauma peruskielitaitoa vaativien ja vaativampien tilanteiden välillä tuo yllätyksiä.

Venäjän kielen kohdalla näyttäisi siltä, että ko. kieltä käyttävät pystyvät keskimääräistä useammin suoriutumaan melko vaativissakin tilanteissa.

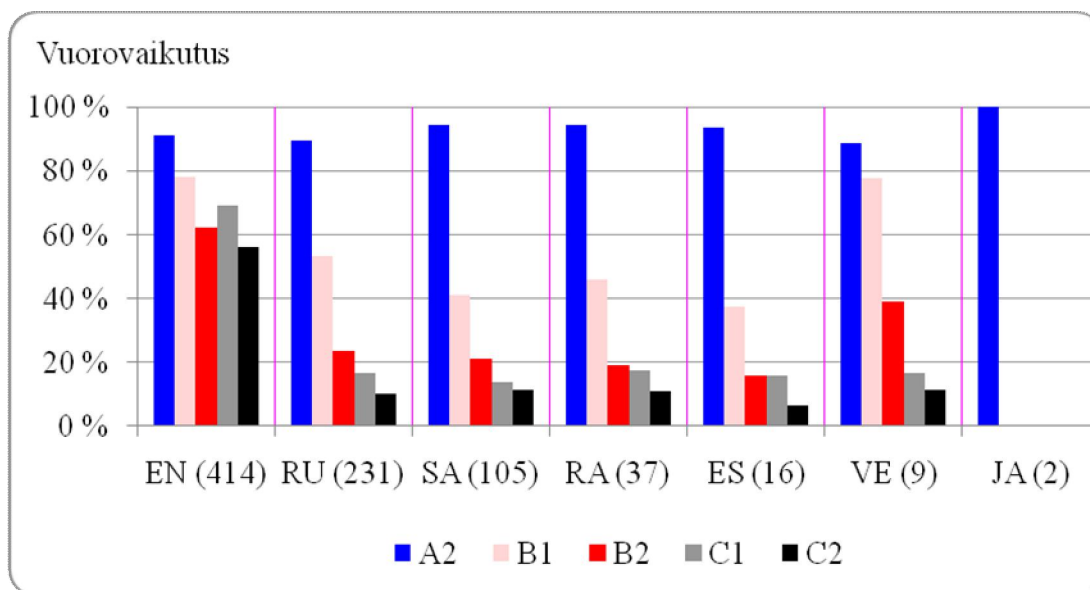

Kuvio 15: Puhuminen (n: 406–1)

Taulukko 7: Puhuminen

Puhuminen	
A2	Lyhyet, yksinkertaiset puhelintiedustelut
B1	Puhelimitse asioiminen, työmatkoihin liittyvät tyypilliset tilanteet
B2	Suullisten esitysten pitäminen, työvaiheiden selittäminen, perustelu, selvittäminen, ehdotusten tekeminen
C1	Spontaani reagointi suullisissa esityksissä, tarkka ja vakuuttava argumentointi työtilanteissa
C2	Neuvotteluissa, palavereissa toimiminen ja odottamattomissa tilanteissa selviytyminen

Suullisen kielenkäytön osalta yleisimpiä kielenkäyttötilanteita ovat kaikissa kielissä lyhyet puhelintiedustelut sekä työmatkoihin liittyvät tilanteet. Suullisia esityksiä ja neuvotteluita käydään lähinnä englannin kielellä. Myös suullisissa tilanteissa venäjän kieltä taitavat suoriutuvat keskimääräistä useammin vaativimmistakin tilanteista.

Kuvio 16: Vuorovaikutus (n: 414–2)

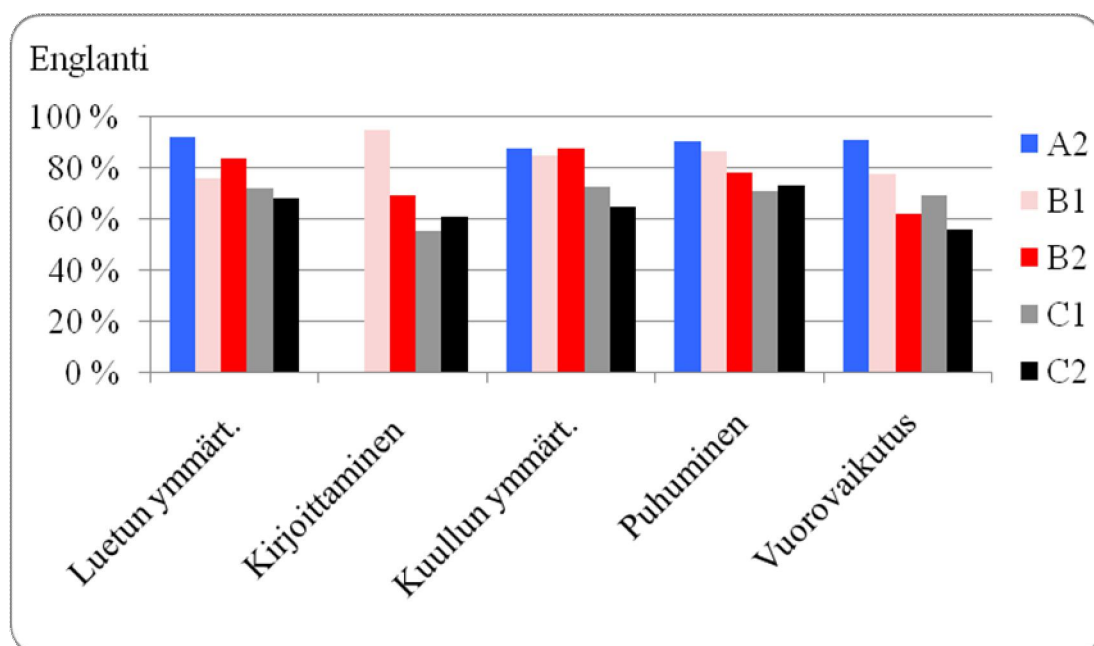
Taulukko 8: Vuorovaikutus

Vuorovaikutus	
A2	Tervehdykset, tienneuvominen, tapaamisesta sopiminen, lyhyet yksinkertaiset puhelintiedustelut
B1	Työtovereiden välinen keskustelu jokapäiväisistä asioista, tyypilliset tilanteet esim. liikematoilla
B2	Tuote-esittelyt esim. messuilla
B2	Asiakkaiden/liikeyrppanien kanssa keskusteleminen
C1	Puhelinkonferensseihin osallistuminen
C1	Kokous- ja neuvottelutilanteissa työasioista keskusteleminen ja spontaani reagointi jne.
C2	Keskustelu tasavertaisena puhelkumppanina äidinkielisen puhujan kanssa vaativista, abstrakteista aiheista

Tervehdyksistä, tienneuvomisesta ja lyhyistä puhelintiedusteluista vastaajat ilmoittivat selviytyvänsä kaikissa kielissä hyvinkin kattavasti. Myöskin tyypillisistä liikematkustukseen liittyvistä tilanteista sekä työtovereiden välisestä keskustelusta selviytyi suuri osa vastaajista kaikissa kielissä.

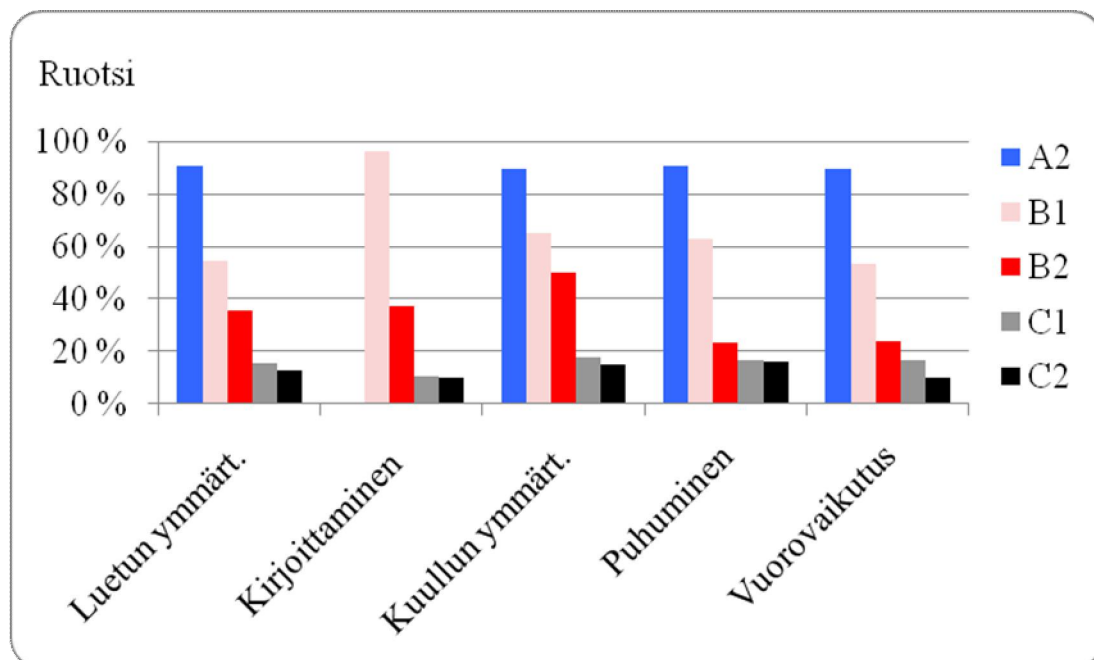
5.5.2 Kielenkäyttötilanteet kielittäin

Seuraavissa kuvioissa (Kuviot 17–23) kuvataan eri kielenkäytön osa-alueissa esiintyviä eroja kielittäin. Mukana ovat siis kaikki ko. kysymykseen vastanneet.

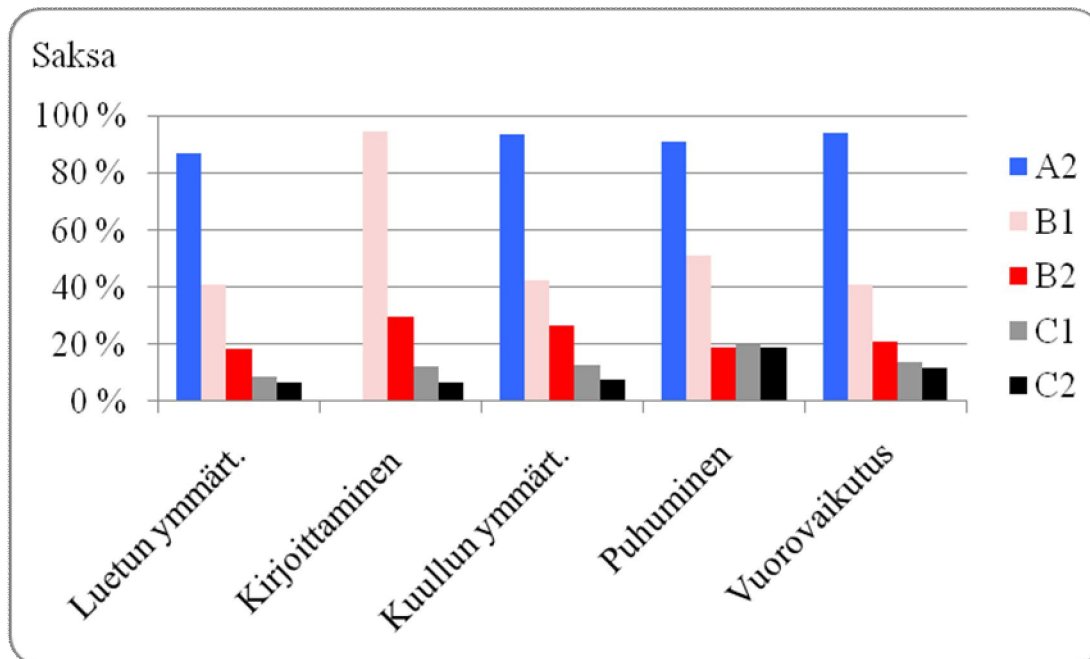
Kuvio 17: Englanti (n: 429–406)

Englannin kielen kohdalla nähdään, että erot eri kielten osa-alueilla ovat suhteellisen pienet. Yleisimpiä ovat kuitenkin yksinkertaisimmat kielenkäyttötilanteet.

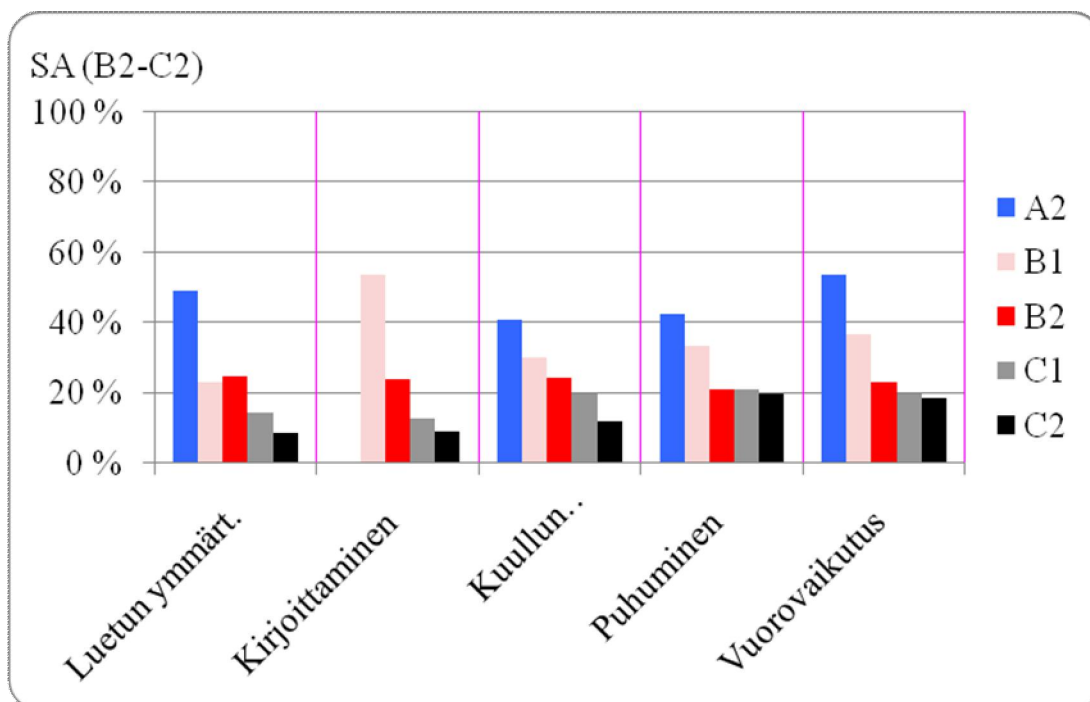

Kuvio 18: Ruotsi (n: 262–203)

Ruotsin kielen kohdalla erot eri tilanteiden välillä ovat suuret ja yksinkertaisimmat kielenkäyttötilanteet ovat selvästi yleisempiä kuin vaativat tilanteet.

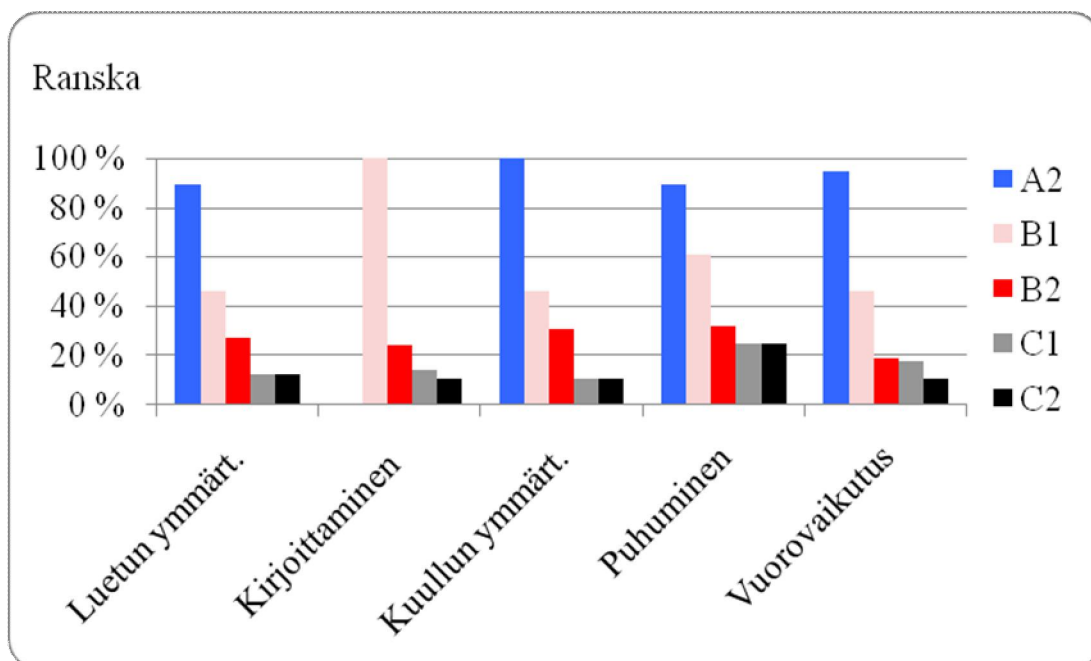

Kuvio 19: Saksa (n: 137–75)

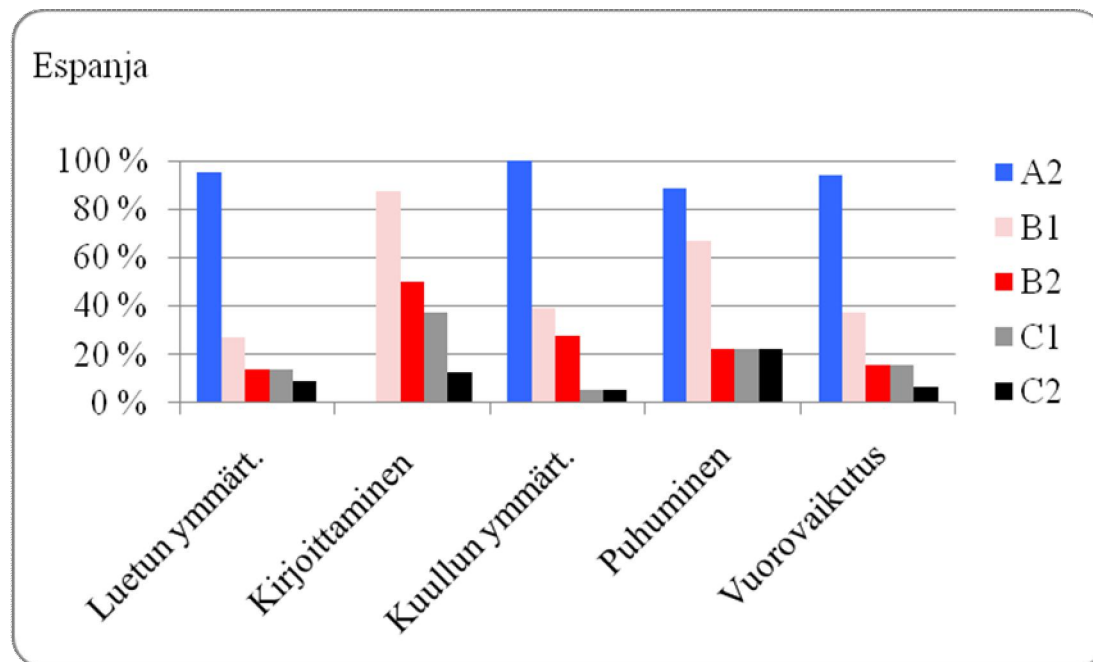
Kuvio 20: Saksa (B2-C2) (n: 69–54)

Vastaava tilanne on havaittavissa myös saksan kielen kohdalla; yksinkertaisemmat kielenkäyttötilanteet ovat selvästi yleisempiä kuin vaativat. Mielenkiintoista on kuitenkin vertailu taulukoiden 19 ja 20 välillä: Taulukossa 19 ovat mukana kaikki vastaajat, kun taas taulukossa 20 ovat mukana vain itsenäisen kielenkäyttäjän tason (vähintään B2) omaavat vastaajat. Ero yksinkertaisempien ja vaativampien kielenkäyttötilanteiden välillä ei ole enää yhtä merkittävä, mikä on tietysti luonnollista, sillä kielitaidon taso määrittelee myös kielenkäyttötilanteita.

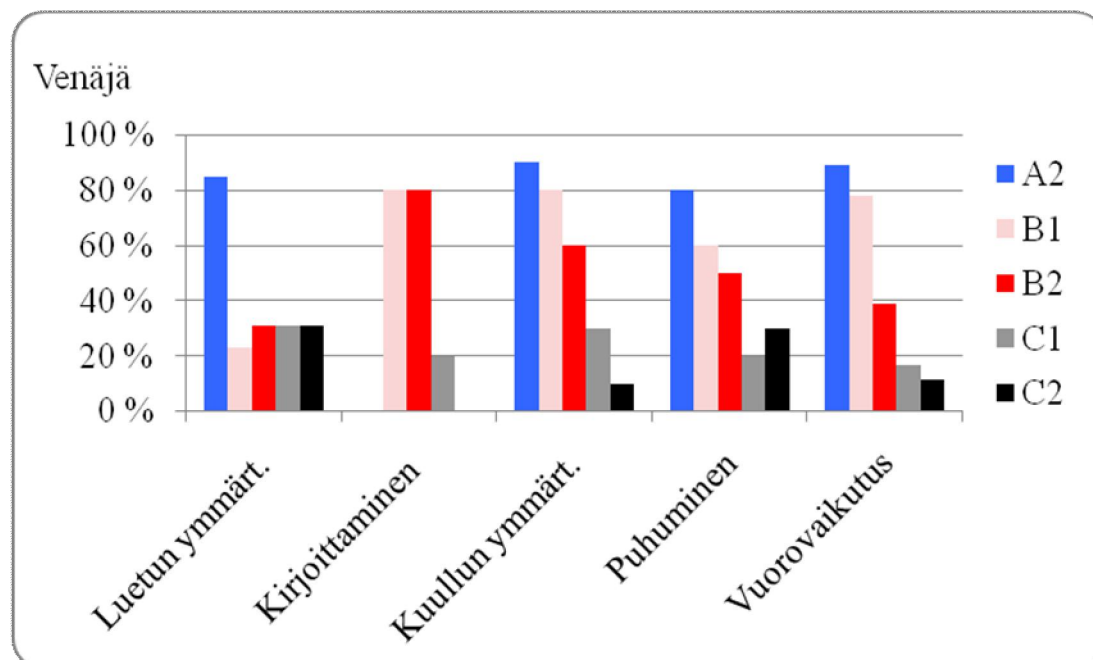
Kuvio 21: Ranska (n: 48–29)

Myös ranskan kielen kohdalla voidaan todeta, että vaativampia kielenkäyttötilanteita esiintyy harvemmin. Kaikki vastaajat ilmoittavat kuitenkin käyttävänsä kieltä yksinkertaisimmissa tilanteissa.

Kuvio 22: Espanja (n: 22–8)

Espanjan kielen tilanne on verrattavissa ranskaan. On kuitenkin huomioitava vastaajien pieni lukumäärä.

Kuvio 23: Venäjä (n: 13–5)

Venäjä poikkeaa edellä käsitellyistä kielistä siinä, että vastaajien määrä on hyvin pieni, mutta ne, jotka kieltä käyttävät, näyttäisivät käyttävän sitä useammin vaativimmissa tilanteissa.

5.6 Vastaajien kielitaidon vahvuudet ja heikkoudet

Vastaajia pyydettiin arvioimaan yleisesti ammatillisen kielitaitonsa vahvuuksia ja heikkouksia osaamiensa kielten kohdalla. Arviointiasteikko oli seuraava: 4 hallitsen erittäin hyvin, 3 hallitsen hyvin, 2 hallitsen tyydyttävästi, 1 hallitsen heikosti.

Taulukko 9 näkyvät kaikkien vastausten keskiarvot ja taulukosta 10 niiden vastaajien tulokset, jotka ovat arvioineet kielitaitonsa vähintään tasolle B2.

Taulukko 9: Arvioi yleisesti ammatillisen kielitaitosi vahvuuksia ja heikkouksia osaamiesi kielten kohdalla (n: 443–41)

	<i>EN</i>	<i>RU</i>	<i>SA</i>	<i>RA</i>	<i>ES</i>	<i>VE</i>
Luetun ymmärtäminen	3,79	2,98	2,25	1,98	1,74	1,74
Kirjoittaminen	3,51	2,42	1,82	1,62	1,47	1,51
Kuullun ymmärtäminen	3,66	2,70	2,05	1,77	1,64	1,75
Suulliset esitykset	3,29	2,02	1,57	1,42	1,36	1,50
Ääntäminen	3,28	2,71	2,22	1,96	2,07	1,81
Keskustelutaidot, small talk	3,31	2,19	1,76	1,60	1,50	1,50
Ammattisanasto	3,26	2,00	1,56	1,37	1,23	1,42
Kielioppi	3,31	2,57	2,07	1,82	1,63	1,57
Kulttuurin tuntemus	3,04	2,72	2,33	2,20	2,08	2,00
yht.	3,38	2,48	1,96	1,75	1,64	1,65
n:	443	421	337	178	101	41

Sinisellä lihavoituna kunkin kielen korkeimmat arvot eli vahvuudet ja **punaisella kursivilla** heikoimmat arvot eli heikkoudet.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että mikään osa-alue ei erotu joukosta erityisen heikoilla arvoilla. Edelleen voidaan todeta, että odotusten mukaisesti englannin kohdalla heikkoja arvoja on vähemmän ja heikoimmat arvot löytyvät kulttuurin tuntemuksen alueelta. Muissa kielissä heikoksi arvioituja osa-alueita on enemmän. Useimmin mainitaan heikkouksina suullinen kielitaito ja ammattisanasto ja vahvuuksina puolestaan kulttuurin tuntemus, luetun ymmärtäminen ja ääntäminen. Taulukossa 10 nähdään tulokset kielittäin ainoastaan vähintään tasolla B2 olevien vastaajien osalta.

Taulukko 10: Arvioi yleisesti ammatillisen kielitaitosi vahvuuksia ja heikkouksia osaamiesi kielten kohdalla (B2-C2) (n: 402–6)

B2-C2	EN	RU	SA	RA	ES	VE
Luetun ymmärtäminen	3,85	3,47	3,33	3,22	3,11	3,00
Kirjoittaminen	3,59	2,98	2,91	2,85	3,13	2,33
Kuullun ymmärtäminen	3,74	3,27	3,31	3,19	3,11	2,67
Suulliset esitykset	3,40	2,66	2,82	2,72	3,00	2,67
Ääntäminen	3,38	3,24	3,24	3,00	3,75	3,00
Keskustelutaidot, small talk	3,43	2,82	3,17	3,08	3,63	2,50
Ammattisanasto	3,35	2,48	2,58	2,30	2,38	2,33
Kielioppi	3,40	3,10	2,97	2,92	3,25	2,67
Kulttuurin tuntemus	3,12	3,18	3,42	3,31	3,88	3,33
yht.	3,47	3,02	3,08	2,95	3,24	2,72
n:	402	152	67	27	9	6

Sinisellä lihavoituna kunkin kielen korkeimmat arvot eli vahvuudet ja **punaisella kursivilla** heikoimmat arvot eli heikkoudet.

Taitavien kielenkäyttäjien kohdalla vahvuudet tulevat odotetusti selvemmin esille. Tämä näkyy erityisesti saksan, ranskan, espanjan ja venäjän kielen kohdalla, koska vähintään tasolle B2 itsensä arvioivien vastaajien määrä on pienempi kuin englannin ja ruotisin kielen kohdalla. Päinvastoin kuin taulukossa 9 ei suullinen kielitaito erotu heikkoutena. Erityisesti luetunymmärtäminen ja maantuntemus nousevat esiin vahvuuksina.

5.7 Miten TuKKK:n kielten opetus vastasi käytännön tarpeita?

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten TuKKK:n kielten opetus vastasi käytännön tarpeisiin eri kielissä. Arviointiasteikko oli seuraava: 4 erittäin hyvin, 3 hyvin, 2 tyydyttävästi, 1 heikosti.

Taulukko 11 nähdään keskiarvot kaikkien vastaajien osalta ja taulukosta 12 vähintään B2 tasolle sijoittuvien vastaajien osalta.

Eri osa-alueista nousevat esille esitystaidot ja neuvottelutaidot, joissa keskiarvot jäävät muita osa-alueita heikommiksi.

Taulukko 11: Opintojesi aikana TuKKK:ssa saamasi kielten opetus vastasi käytännön tarpeita eri kielissä (n: 435–9)

	<i>EN</i>	<i>RU</i>	<i>SA</i>	<i>RA</i>	<i>ES</i>	<i>VE</i>	<i>JA</i>
Kielellisten valmiuksien kehittyminen yleensä	3,01	2,77	2,64	2,77	2,70	2,92	2,57
Ammattikielen sanavarasto	2,89	2,72	2,60	2,49	1,97	2,73	1,50
Kieliopilliset valmiudet	2,96	2,89	2,90	2,84	2,92	2,82	2,40
Liikekulttuurin tuntemus/maantuntemus	2,63	2,38	2,57	2,85	2,79	2,96	2,80
Puheen/ kuullun ymmärtäminen	2,99	2,69	2,57	2,72	2,61	2,77	2,60
Esitystaidot	2,71	2,28	2,15	2,12	1,86	2,32	1,75
Kirjallisen liikeviestinnän valmiudet	2,96	2,72	2,61	2,51	2,00	2,71	1,40
Neuvottelutaito	2,57	2,14	2,03	1,96	1,74	2,18	1,75
Small talk	2,51	2,23	2,13	2,31	2,36	2,23	2,80
yht	2,80	2,53	2,46	2,50	2,33	2,63	2,24
n:	435	389	295	140	70	24	9

Sinisellä lihavoituna kunkin kielen korkeimmat arvot eli vahvuudet ja **punaisella kursivilla** heikoimmat arvot eli heikkoudet.

Vastaukset kysymyksiin omista vahvuuksista ja heikkouksista (taulukot 8 ja 9) näyttävät korreloivan vastausten kanssa, joissa arvioidaan TuKKK:n kielten opetuksen ja käytännön kielitaidon tarpeiden vastaavuutta. Parhaiten opetus on vastannut tarpeita kieliopin ja kielellisten valmiuksien opetuksessa (englannin kieli) sekä talousmaantuntemuksessa (venäjän kieli). Heikoimmat arvot löytyvät kaikissa kielissä suullisen kielitaidon osa-alueilta.

Taulukko 12: Opintojesi aikana TuKKK:ssa saamasi kielten opetus vastasi käytännön tarpeita eri kielissä (B2-C2) (n: 369–4)

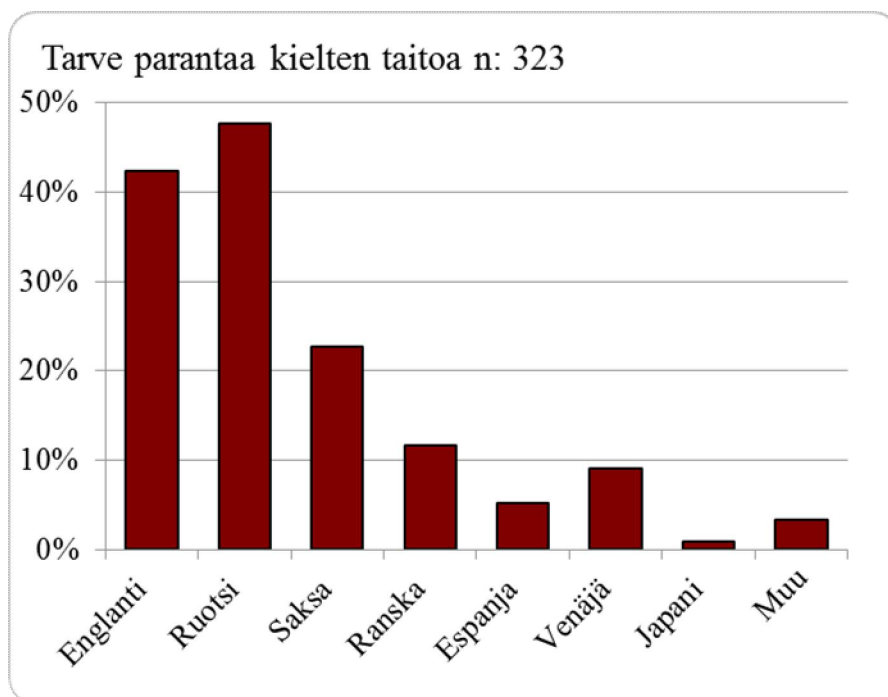
B2-C2	EN	RU	SA	RA	ES	VE
Kielellisten valmiuksien kehittyminen yleensä	3,06	3,09	3,02	3,24	3,14	3,25
Ammattikielen sanavarasto	2,93	2,95	3,12	2,95	3,29	3,25
Kieliopilliset valmiudet	3,02	3,12	3,20	3,10	3,43	2,75
Liikekulttuurin tuntemus/maantuntemus	2,66	2,62	3,02	3,38	3,14	3,75
Puheen/ kuullun ymmärtäminen	3,04	2,93	2,92	3,29	3,00	3,25
Esitystaidot	2,76	2,59	2,57	2,81	2,43	2,50
Kirjallisen liikeviestinnän valmiudet	2,99	3,00	3,05	3,00	2,71	3,75
Neuvottelutaito	2,62	2,43	2,47	2,71	2,43	2,25
Small talk	2,56	2,50	2,58	3,00	3,00	2,50
yht	2,85	2,80	2,88	3,05	2,95	3,03
n:	369	141	60	21	7	4

Sinisellä lihavoituna kunkin kielen korkeimmat arvot ja **punaisella kursivilla** heikoimmat arvot.

Taitavat kielenkäyttäjät arvioivat koulutuksen vastaavan tarpeita paremmin kuin kaikki vastaajat yhteensä. Kielellisen valmiuksien kehittyminen yleensä arvioidaan kaikissa kielissä hyväksi. Tämän lisäksi kielioppi ja talousmaantuntemus saavat kaikissa kielissä parhaimman arvion, kun taas neuvottelutaito saa keskimääräistä alhaisemmat arvot.

5.8 Koulutustarve

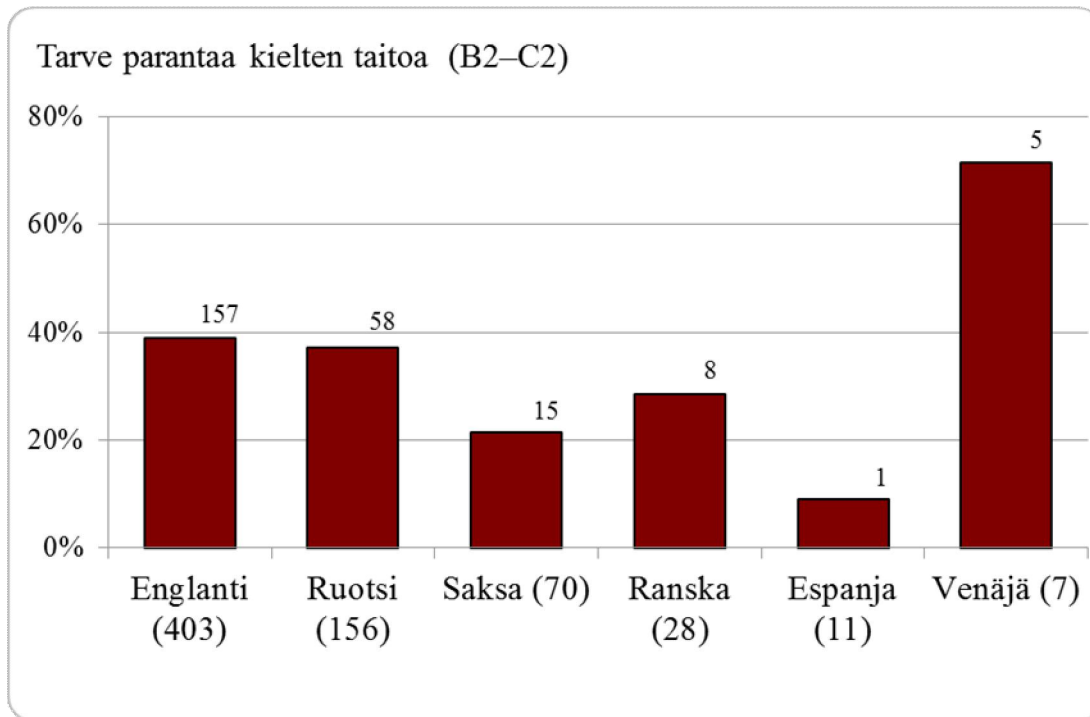
Kyselytutkimuksella kartoitettiin myös vastaajien ajankohtaisia jatkokoulutustarpeita eri kielten osalta. Kuvioista 24 nähdään ensin kaikkien vastaajien tilanne ja sen jälkeen koulutustarpeet taitavien kielenkäyttäjien (vähintään taso B2) osalta.

Kuvio 24: Tarve parantaa kielten taitoa (n: 323)

323 vastaajaa (73 % kaikista vastaajista) on sitä mieltä, että heillä on tarvetta parantaa yhden tai useamman kielen taitoa (yhteensä 635 mainintaa). Eniten tarvetta on vastaajien keskuudessa ruotsin kielen osaamisen parantamiselle (212 mainintaa, 48% kaikista vastaajista). Seuraavaksi eniten tarvetta on parantaa englannin (188 / 42 %), saksan (101 / 23 %), ranskan (52 / 12 %) ja venäjän kielen (40 / 9 %) taitoa.

Kuvio 25 nähdään taitavien kielenkäyttäjien (vähintään tasolla B2) vastaukset suhteessa heidän määräänsä kaikista vastaajista.

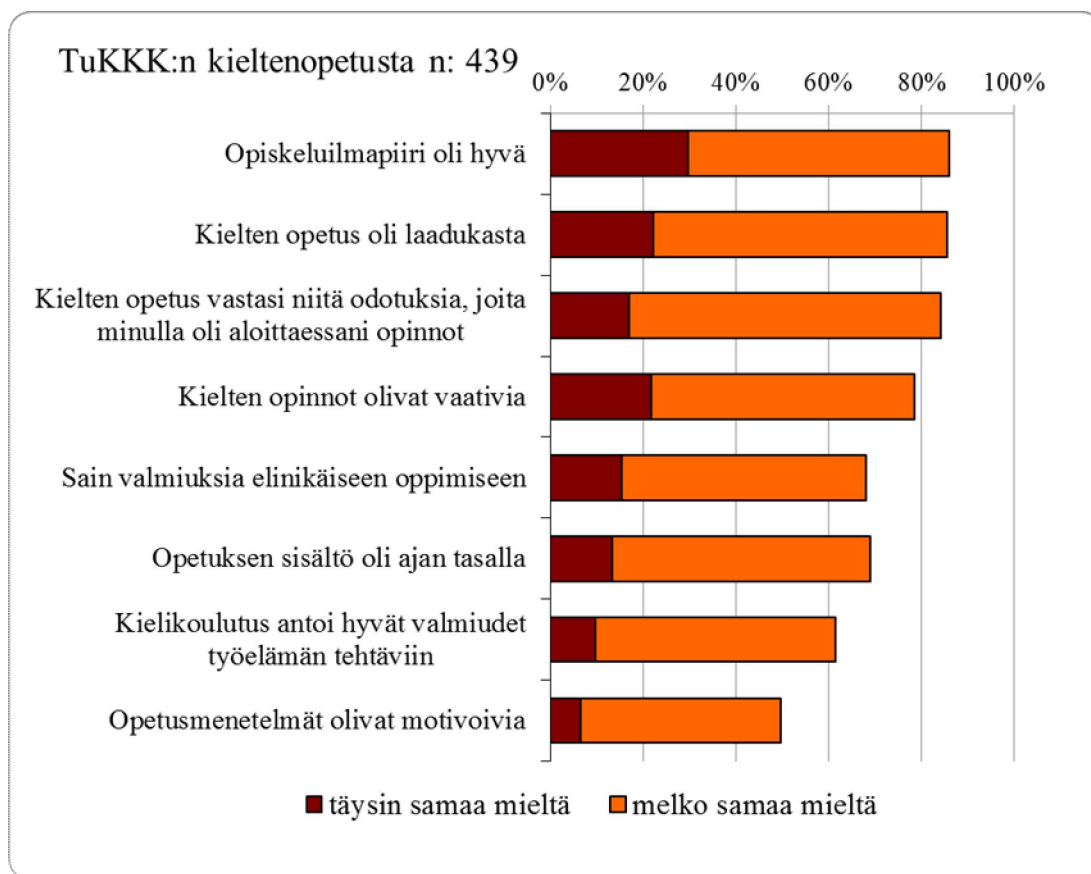

Kuvio 25: Tarve parantaa kielten taitoa (B2–C2)

Myös taitavilla kielenkäyttäjillä on tarvetta edelleen parantaa kielitaitoaan eri kielissä, joskin suhteessa vähäisemmässä määrin kuin kaikkien vastaajien kohdalla. Suhteellisesti eniten tarvetta näyttäisi olevan venäjän kielessä, mutta vastaajien pienen lukumäärän vuoksi pidemmälle meneviä johtopäätöksiä ei voi tehdä. Englannin ja ruotsin kielissä näyttäisi olevan tuntuvasti tarvetta jatkokoulutukselle.

5.9 Arviot TuKKK:n kielenopetuksesta kokonaisuutena

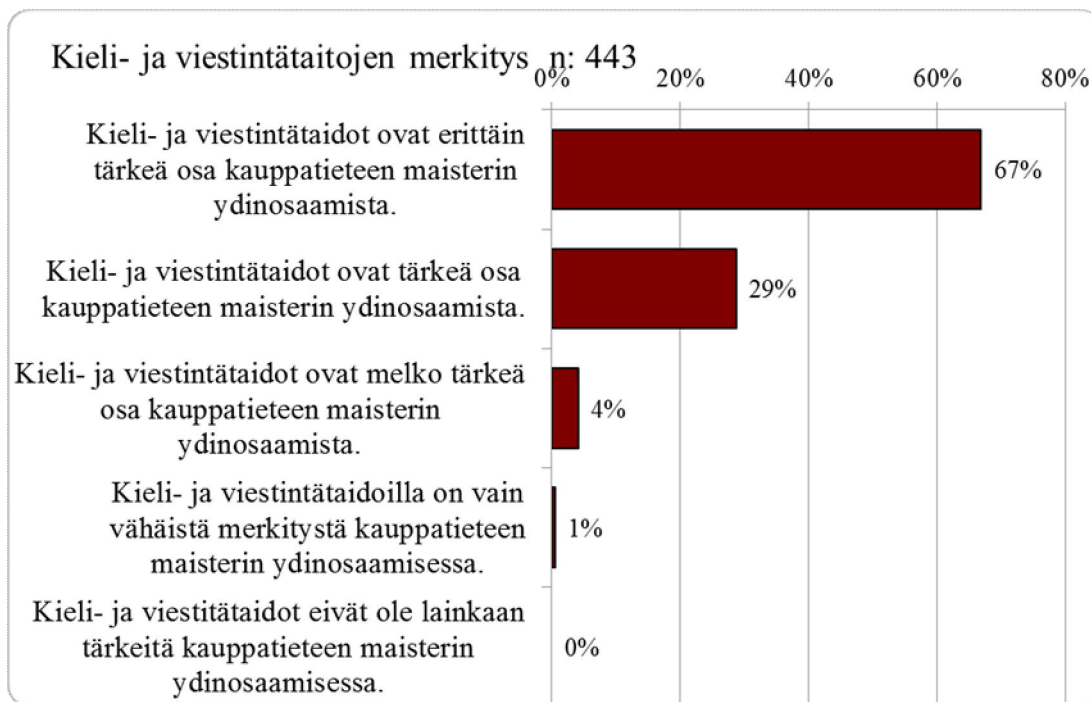
TuKKK:n kielenopetusta yleensä ja sen suhdetta käytännön kielitaitotarpeisiin mitattiin konkreettisten väittämien avulla. Vastauksissa käytettiin seuraavaa neliportaista asteikkoa: (4 täysin samaa mieltä, 3 melko samaa mieltä, 2 melko eri mieltä, 1 täysin eri mieltä, 0 en osaa sanoa).

Kuvio 26: TuKKK:n kieltenopetus (n: 439)

Kaiken kaikkiaan TuKKK:n kieltenopetuksen saamat arviot olivat pääosin positiivisia. Opiskeluilmapiiriä ja opetuksen laatua piti 86 % vastaajista hyvänä ja opetus vastasi opiskelijoiden odotuksia yleisesti ottaen hyvin. Kriittisimmin vastaajat arvioivat opetusmenetelmien motivoivuutta ja opintojen antamia työelämävalmiuksia, joskin näissäkin arviot olivat pääosin myönteisiä. Opiskeluilmapiiri sai kuitenkin kaiken kaikkiaan parhaimmat arviot, huolimatta opetusmenetelmiin kohdistuvasta kriittisyydestä.

Lopuksi vastaajia pyydettiin arvioimaan kieli- ja viestintäopintojen merkitystä kauppatieteiden maisterin ydinosaamisessa:

Kuvio 27: Kieli- ja viestintätaitojen merkitys (n: 443)

Kuten yllä olevasta kuvioista 27 näkyy, pitää 95 % vastaajista kieli- ja viestintätaitoja joko erittäin tärkeänä (67 %) tai tärkeänä (29 %) osana kauppätieteiden maisterien ydiosaamista. Tämä ei ole yllättävää, sillä kauppätieteiden opiskelijat tiedostavat yleensä hyvin kansainvälistymisen haasteet työelämässä. Kieli- ja viestintäaineiden opettajia tulos luonnollisesti kannustaa ja motivoi.

6 POHDINTA

Tämä raportin perustana olevan tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kauppätieteiden maistereiden kielitaitotarpeita työelämässä oleville Turun kauppakorkeakoulusta valmistuneille suunnatun kyselyn avulla. Turun kauppakorkeakoulussa, kuten muissakin kauppätieteellisiä tutkintoja antavissa yksiköissä, kieli- ja viestintäopinnoilla on perinteisesti ollut vahva asema tutkintorakenteissa ja opiskelussa. Talouselämän nopea kansainvälistyminen korostaa niiden asemaa entisestään. Turun kauppakorkeakoulun tutkinnoissa kieli- ja viestintäopintojen määrä on huomattava ja opiskelijoiden motivaatio opiskella vieraita kieliä on korkea. Tämänkin kyselyn tuloksena voidaan todeta, että kauppätieteilijät pitävät kieli- ja kulttuuriosaamista erittäin tärkeänä. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin esimerkiksi EK:n vuonna 2010 ilmestyneen työelämän kielitaitotarpeita kuvaavan raportin; englannin kielen taito on entistä tärkeämpi yhä useammilla aloilla työtehtävistä riippumatta. Samalla kuitenkin korostuu myös monipuolisen kielitaidon merkitys.

Myös perusopetuksessa ja lukiossa englannin kielen asema on vahva, mutta muiden kielten opiskelu on jo pitkään vähentynyt ja myös toisen kotimaisen kielen, ruotsin, osaamistaso on heikentynyt (EK, 2010, 16). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että suomalaisten kielivaranto kapenee ja vastuu kielitaidon opettamisesta alkeistasolla siirtyy yhä enenemässä määrin yliopistoihin ja korkeakouluihin. Myös Turun kauppakorkeakoulussa trendi on ollut havaittavissa ja esimerkiksi ruotsin kielen opetussuunnitelmaan on sisällytetty varsinaisiin liikekielen opintoihin valmentava tukikurssi. Ns. harvinaisimmissa vieraissa kielissä, esimerkiksi ranskassa ja saksassa, opiskelijoiden lähtötasot ovat entistä heterogeenisemmat. Yliopistot joutuvat tulevaisuudessa yhä haastavamman tehtävän eteen; miten taata valmistuville riittävä kieli- ja kulttuuriosaaminen, kun resursseja joudutaan käyttämään puuttuvan lähtötason paikkaamiseen. Turun kauppakorkeakoulunkin haasteena ja tehtävänä on kiinnittää entistä enemmän huomiota opiskelijälähtöisen ja -keskeisen opetussuunnitelman laatimiseen ja opintojen ohjauksen tehostamiseen.

Monikielisyys ja monikielisyyden edistäminen on yksi Euroopan neuvoston toiminnan päätavoitteista. Monikielisyys näkyy myös Turun kauppakorkeakoulussa sekä opetusohjelmassa että kehittämishankkeina ja onkin yksi toiminnan painopistealueista.

Tämän kyselytutkimuksen tulosten pohjalta on opetussuunnitelmatyössä pyritty kiinnittämään huomiota erityisesti suullisen kielitaidon opettamiseen sekä kulttuurien väliseen viestintään erityisesti business-kontekstissa. Kieli- ja viestintäopintojen integrointia substanssiaineisiin on tehostettu mm. nivomalla tieteellisen kirjoittamisen kurssi osaksi kauppätieteiden kandidaatin tutkinnon menetelmäopintoja ja Academic Writing -kurssi osaksi gradunsa englannin kielellä kirjoittavien opintoja.

Turun kauppakorkeakoulun kieliainevalikoiman voidaan kyselytutkimuksen perusteella katsoa vastaavan hyvin työelämän tarpeisiin. Myös opetussisällöt ovat työelämälähtöisiä. Erityisiä vahvuuksia ovat kyselytutkimuksen mukaan kulttuurin- ja talousmaantuntemuksen opetus, hyvä opiskeluilmapiiri ja opetuksen laatu yleensä. Voidaankin sanoa, että Turun kauppakorkeakoulusta valmistuu monikielisiä osaajia yhä kansainvälisemmän talous- ja elinkeinoelämän vaativiin asiantuntijatehtäviin.

KIRJALLISUUS

- Airola, Anneli (2004) Yritysten kielitaitotarpeet Pohjois-Karjalassa. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Arbeitsplatz Europa (2003) Sprachkompetenz wird messbar. A Common European Framework of Reference for Language Learning and Teaching (CEF). Deutscher Industrie- und Handelskammertag in Zusammenarbeit mit Henkel KGaA, VDP und WBT. Berlin, 2. Auflage.
- CILT the National Centre for Languages (2007) ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise. <http://www.cilt.org.uk/research/projects/employment/elan_executivesummary.pdf> 28.10.2008.
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK (2010) Työelämässä tarvitaan yhä useampia kieliä. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto EK.
- Euroopan neuvosto (2003) Eurooppalainen viitekehys: kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys [käännös: Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola]. Helsinki: WSOY.
- Grasz, Sabine – Schlabach, Joachim (2011) Business students' choices of foreign languages. Turku: Turun kauppakorkeakoulun julkaisusarja, Kr-1:2011.
- Helle, Tuija (1995) Teaching English to Business Students: A Needs and Attitudes Analysis. Turku: Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, C-3:1995.
- Huhta, Marjatta (1999) Language/communication skills in industry and business. Report for Prolang. Helsinki: National Board of Education,.
- Huhta, Marjatta (2002) Tools for Planning Language Training. Strasbourg: Council of Europe. Language Policy Division.
- Järkes, Elina (toim.) (2006) Kauppatieteilijän kertomaa. Vastavalmistuneiden palaute vuosilta 2004-2005. Helsinki: *SEFEn raportteja* 5/2006.
- Karjalainen, Sinikka – Lehtonen, Tuula (toim.) (2005) Että osaa ja uskaltaa kommunikoida. Akateemisissa ammateissa tarvittava kielitaito työntekijöiden ja työnantajien kuvaamana. Helsinki: Helsingin yliopisto, kielikeskus.
- Laukkanen, Jere (2009) Työelämän kielitaitotarpeet ja kielten opiskelu TTY:llä. Tutkimusraportti. Tampere: Tampereen Teknillinen yliopisto.
- Lehtonen, Riitta (1981) Behovet av språkkunskaper inom vår exportmarknadsföring. Turku: Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja A-3:1981.
- Minkkinen, Eila – Reuter, Ewald (2001) Suomalais-saksalainen yritysviestintä Pirkanmaalla. Väliraportti Finnisch-deutsche Unternehmenskommunikation in der Region Pirkanmaa. Tampere: Germanistisches Institut der Universität Tampere.

- Müntzel, Uta – Tiittula, Liisa (1995) Saksan kieli suomalais-saksalaisessa kaupassa. Saksankielisen viestinnän tarvetutkimus. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-215.
- Oksanen, Juha (2003) Esimies- ja työnantajanäkemyksiä ekonomien osaamisesta ja kilpailukyvyistä. Helsinki: *SEFE:n raportteja* 4/2003.
- Sainio, Juha (2007) Viisi vuotta työelämässä. *SEFEn raportteja* 3/2007. Helsinki. <<http://www.sefe.fi/files/attachments/www.sefe.fi/tutkimuksetjajulkaisu/tyoelam.liit.julkais./viisivuottatyoelamassa.pdf>>, 10.07.2009.
- Sajavaara, Anu (2000) Virkamies ja vieraat kielet. Virkamiesten kielikoulutuksen arviointihankkeen loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Sinkkonen, M. (1998) Kielitaidon tarvetutkimukset työelämässä. Teoksessa: Kielikoulutus Suomessa. Toim. Sauli Takala – Kari Sajavaara. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen laitos.
- Työelämän murros heijastuu osaamistarpeisiin (2005) Osaavaa henkilöstöä yrityksiin. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto EK. <www.ek.fi/julkaisut>, 10.02.2007.
- Vandermeeren, Sonja (1998) Fremdsprachen in europäischen Unternehmen. Untersuchungen zu Bestand und Bedarf im Geschäftsalltag mit Empfehlungen für Sprachenpolitik und Sprachunterricht. Waldsteinberg: Popp-Verlag.

LIITE 1 KYSELY

Työelämän kielitaitotarpeet

Kyselylomakkeessa on yhteensä 9 sivua.

Jokaisen sivun alalaidassa on painike "Tyhjennä sivun vastaukset".

Tällä painikkeella voit halutessasi tyhjentää ko. sivun vastaukset ja täyttää sivun uudelleen. Huomaa, että

halutessasi muuttaa vastauksia, ohjelma tyhjentää aina koko sivun.

☐ = Monivalintakysymys

☐ = Valintakysymys

_____ = Tekstikenttäkysymys

Taustatiedot

1) Sukupuoli

☐ Nainen

☐ Mies

2) Syntymävuosi

☐ –1965

☐ 1966–1970

☐ 1971–1975

☐ 1976–1980

☐ 1981–1985

☐ 1986–

3) Äidinkieli

☐ Suomi

☐ Ruotsi

☐ Muu, mikä? _____

☐ Kaksikielinen, mitkä kielet? _____

4) Opintojen aloitusvuosi Turun kauppakorkeakoulussa

☐ –1994

☐ 1995

☐ 1996

☐ 1997

☐ 1998

☐ 1999

☐ 2000

☐ 2001–

5) Valmistumisvuosi Turun kauppakorkeakoulusta

☐ 1997

☐ 1998

☐ 1999

☐ 2000

- ☐ 2001
- ☐ 2002
- ☐ 2003
- ☐ 2004
- ☐ 2005
- ☐ 2006

6) Pääaine

- ☐ Laskentatoimi
- ☐ Markkinointi
- ☐ International Business
- ☐ Kansantaloustiede
- ☐ Johtaminen
- ☐ Logistiikka
- ☐ Yrittäjyys
- ☐ Yritysjuridiikka
- ☐ Talousmaantiede
- ☐ Taloussosiologia
- ☐ Taloustieteiden kvantitatiiviset menetelmät
- ☐ Tietojärjestelmätiede
- ☐ Muu pääaine _____

7) Työnantaja

- ☐ Yritys
- ☐ Julkinen organisaatio
- ☐ Yhdistys, säätiö tai vastaava
- ☐ Oma yritys, yrittäjänä
- ☐ Kirkko / seurakunnat
- ☐ Muu, työnantaja _____

8) Työnantaja

- ☐ Johto
- ☐ Keskijohto
- ☐ Asiantuntija, tutkija, opettaja
- ☐ Toimihenkilö
- ☐ Yrittäjä
- ☐ Muu asema _____

9) Tämänhetkinen tehtävänimike _____

10) Pääasiallinen tehtäväalue

(esim. markkinointi, henkilöstöhallinto jne.) _____

11) Yrityksen / organisaation koko

Työntekijää

- ☐ -10
- ☐ 11-50

- ☐ 51–100
- ☐ 101–250
- ☐ 250–500
- ☐ 500–

12) Yrityksen / organisaation virallinen kieli / kielet

- ☐ Suomi
- ☐ Suomi ja toinen kieli, mikä? _____
- ☐ Muu, mikä? _____

13) Työpaikka

- ☐ Suomessa
- ☐ Muussa maassa, missä? _____
- ☐ Sekä Suomessa että muussa maassa, missä? _____

14) Matkustatko työtehtävissä ulkomailla?

- ☐ Viikoittain
- ☐ Kuukausittain
- ☐ Muutaman kerran vuodessa
- ☐ Harvoin
- ☐ En matkusta

15) Oletko osallistunut työnantajan järjestämään kielikoulutukseen?

- ☐ Kyllä, mikä kieli? _____
- ☐ Ei

Tietoja kielten opinnoista TuKKK:ssa

16) Ennen opintoja hankittu merkittävä kielitaito (esim. pidempiaikainen oleskelu ulkomailla, kansainvälinen koulu tms.)

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, missä kielessä ja miten? _____

KTM-tutkintoon Turun kauppakorkeakoulussa sisältyy kotimaisten kielten lisäksi pakollisia kieliopintoja kahdessa vieraassa kielessä.

17) Missä kielissä suoritat pakolliset vieraan kielen opinnot? (merkitse kaksi kieltä)

- ☐ Englanti
- ☐ Saksa
- ☐ Ranska
- ☐ Espanja
- ☐ Venäjä
- ☐ Japani

Kielen käyttö vapaa-ajalla (koti, ystävät, sukulaiset ...)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matkustelu vapaa-ajalla	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV:n/radion katselu/ kuuntelu kohdekielellä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lehtien/kirjojen lukeminen kohdekielellä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internet-sivustojen lukeminen kohdekielellä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? (ks. kohta 22b)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22b) Muu, mikä? _____

Arvio oman kielitaidon tasosta
Kielten oppimisen ja opetuksen tueksi laaditun eurooppalaisen viitekehyksen taitotasot määrittelevät kielitaidon seuraavasti:

Viitekehyksen taitotasot:

A1	Kehittyvä alkeiskielitaito
A2	Kehittyvä / toimiva peruskielitaito
B1	Sujuva peruskielitaito
B2	Toimiva itsenäinen kielitaito
C1	Taitavan kielitaidon perustaso
C2	Taitava itsenäinen kielitaito

Tästä linkistä löydät tarkemmat yleiskuvaukset eri tasoista:
www.tse.fi/kielet/tarpeet/cef.htm (ks. Liite 2)

23a) Arvioi oman kielitaitosi taso eri kielissä

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Englanti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ruotsi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saksa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ranska	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Espanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Venäjä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Japani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? (ks. kohta 23b)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23b) Muu, mikä? (Merkitse myös taso.) _____

Kielitaidon tarve työssä

24a) Mitkä kielet ovat yrityksessänne / organisaatiossanne tärkeitä?

Arvioi seuraavasti: 4 = erittäin tärkeä, 3 = tärkeä, 2 = ei kovin tärkeä, 1 = ei tarvita

	4	3	2	1
Englanti	☐	☐	☐	☐
Ruotsi	☐	☐	☐	☐
Saksa	☐	☐	☐	☐
Ranska	☐	☐	☐	☐
Espanja	☐	☐	☐	☐
Venäjä	☐	☐	☐	☐
Japani	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? (ks. kohta 24b)	☐	☐	☐	☐

24b) Muu, mikä? (Merkitse myös arvio.) _____

25a) Mitä kieliä käytät työssäsi?

	päivittäin	viikoittain	muutamia kertoja /kk	muutamia kertoja /v	en koskaan
Englanti	☐	☐	☐	☐	☐
Ruotsi	☐	☐	☐	☐	☐
Saksa	☐	☐	☐	☐	☐
Ranska	☐	☐	☐	☐	☐
Espanja	☐	☐	☐	☐	☐
Venäjä	☐	☐	☐	☐	☐
Japani	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? (ks. kohta 25b)	☐	☐	☐	☐	☐

25b) Muu, mikä? _____

26) Mitä kieliä käyttäisit työssäsi, jos osaisit? _____

27) Käytätkö eri kieliä joissakin työtilanteissa samanaikaisesti (esim. keskustelutilanteissa, sähköpostiviesteissä jne.)?

☐ Ei

☐ kyllä, missä kielissä? _____

28) Mikä on oma suhtautumisesi vieraiden kielten käyttämiseen työtilanteissa?

- ☐ Tarvitsen työssäni vierasta kieltä / vieraita kieliä ja käytän sitä / niitä mielelläni
- ☐ Tarvitsen työssäni vieraita kieliä ja selviän kielitaidollani, mutta en erityisemmin pidä vierailla kielillä asioimisesta
- ☐ Tarvitsen työssäni vieraita kieliä, mutta heikon kielitaitoni vuoksi vältän vierailla kielillä asioimista
- ☐ Halutessani voisin käyttää enemmän vieraita kieliä, mutta en juuri käytä
- ☐ Käyttäisin mielelläni vieraita kieliä, mutta niille ei ole tarvetta
- ☐ Muu, mikä?

29) Löytyykö yrityksessänne/organisaatiossanne tarpeeksi tarvitsemienne kielten osaajia?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En tiedä

30) Minkä kielten osaajista on yrityksessäsi pulaa?

Kielenkäyttötilanteet työssä

Rastita alla olevasta kaikki sopivat vaihtoehdot työtehtävissä käyttämiesi kielten kohdalta (En Englanti, Ru Ruotsi, Sa Saksa, Ra Ranska, Es Espanja, Ve Venäjä, Ja Japani).

31 a-f) Minkälaisissa tilanteissa/tehtävissä käytät kieliä?

31a) Luetun ymmärtäminen

[illegible]

31e) Vuorovaikutus

	En	Ru	Sa	Ra	Es	Ve	Ja
Tervehdykset, tienneuvominen, tapaamisesta sopiminen, lyhyet yksinkertaiset puhelintiedustelut A2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työtovereiden välinen keskustelu jokapäiväisistä asioista, tyypilliset tilanteet esim. liikematoilla B1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tuote-esittelyt esim. messuilla B2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakkaiden/liikeyhteistyöyhteisöjen kanssa keskusteleminen B2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puhelinkonferensseihin osallistuminen C1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokous- ja neuvottelutilanteissa työasioista keskusteleminen ja spontaani reagointi jne. C1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Keskustelu tasavertaisena puhelijayhteisöinä äidinkielen puhujan kanssa vaativista, abstrakteista aiheista C2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

31f) Mahdollinen muu työtilanne / työtehtävä, jossa käytät vierasta kieltä? Mikä tilanne ja mitä kieltä?

32) Minkälaisissa työtilanteissa / työtehtävissä sinulla olisi tarvetta (käyttäisit, jos osaisit) jonkin kielen taidolle, minkä kielen? _____

Vahvuudet ja heikkoudet

33) Arvioi yleisesti ammatillisen kielitaitosi vahvuuksia ja heikkouksia osaamiesi kielten kohdalla
Hallitsen 4 erittäin hyvin, 3 hyvin, 2 tyydyttävästi, 1 heikosti

	Englanti, Ruotsi, Saksa, Ranska, Espanja, Venäjä, Japani			
	4	3	2	1
Luetun ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐
Kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐
Kuullun ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐
Suulliset esitykset	☐	☐	☐	☐
Ääntäminen	☐	☐	☐	☐
Keskustelutaidot, small talk	☐	☐	☐	☐
Ammattisanasto	☐	☐	☐	☐
Kielioppi	☐	☐	☐	☐
Kulttuurin tuntemus	☐	☐	☐	☐

Miten TuKKK:n kieltenopetus vastasi käytännön tarpeita?

34a) Opintojesi aikana TuKKK:ssa saamasi kielten opetus vastasi käytännön tarpeita eri kielissä

4 erittäin hyvin, 3 hyvin, 2 tyydyttävästi, 1 heikosti

	Englanti, Ruotsi, Saksa, Ranska, Espanja, Venäjä, Japani			
	4	3	2	1
Kielellisten valmiuksien kehittyminen yleensä	☐	☐	☐	☐
Ammattikielen sanavarasto	☐	☐	☐	☐
Kieliopilliset valmiudet	☐	☐	☐	☐
Liikekulttuurin tuntemus/maantuntemus	☐	☐	☐	☐
Puheen/ kuullun ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐
Esitystaidot	☐	☐	☐	☐
Kirjallisen liikeviestinnän valmiudet	☐	☐	☐	☐
Neuvottelutaito	☐	☐	☐	☐
Small talk	☐	☐	☐	☐
Muu? (ks. kohta 34b)	☐	☐	☐	☐

34b) Jos muu, mikä? _____

35) Arvioi TuKKK:n kieltenopetusta seuraavien väittämien avulla

4 täysin samaa mieltä, 3 melko samaa mieltä, 2 melko eri mieltä, 1 täysin eri mieltä, 0 en osaa sanoa

	4	3	2	1	0
Kielten opetus vastasi niitä odotuksia, joita minulla oli aloittaessani opinnot	☐	☐	☐	☐	☐
Kielten opetus oli laadukasta	☐	☐	☐	☐	☐
Kielten opinnot olivat vaativia	☐	☐	☐	☐	☐
Opetusmenetelmät olivat motivoivia	☐	☐	☐	☐	☐
Opetuksen sisältö oli ajan tasalla	☐	☐	☐	☐	☐
Kielikoulutus antoi hyvät valmiudet työelämän tehtäviin	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskeluilmapiiri oli hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Sain valmiuksia elinikäiseen oppimiseen	☐	☐	☐	☐	☐

36) Mikä oli mielestäni erityisen hyvää / heikkoa TuKKK:n kieltenopetuksessa? _____

37) Miten TuKKK:n kieltenopetusta tulisi kehittää?

38) Arvioi yleisesti kieli- ja viestintätaitojen merkitystä työelämässä.

Merkitse mielipidettäsi vastaava vaihtoehto.

- ☐ Kieli- ja viestintätaidot ovat erittäin tärkeä osa kauppatieteen maisterin ydinosaamista.
- ☐ Kieli- ja viestintätaidot ovat tärkeä osa kauppatieteen maisterin ydinosaamista.
- ☐ Kieli- ja viestintätaidot ovat melko tärkeä osa kauppatieteen maisterin ydinosaamista.
- ☐ Kieli- ja viestintätaidoilla on vain vähäistä merkitystä kauppatieteen maisterin ydinosaamisessa.
- ☐ Kieli- ja viestintätaidot eivät ole lainkaan tärkeitä kauppatieteen maisterin ydinosaamisessa.

Koulutustarve

39) Onko sinulla nykyisessä työssäsi tarvetta parantaa joidenkin kielten taitoa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

40) Jos vastasit kyllä, missä kielissä?

- ☐ Englanti
- ☐ Ruotsi
- ☐ Saksa
- ☐ Ranska
- ☐ Espanja
- ☐ Venäjä
- ☐ Japani
- ☐ Muu, mikä? _____

41) Muita mahdollisia kommentteja _____

Kiitos vastauksestasi!

Kiitokseksi lähetämme 88:lle nopeimmalle vastaajalle lokakuun aikana 2 Finnkinon elokuvalippua.

- ☐ Kyllä, haluan liput (kirjoita nimesi ja osoitteesi).
- ☐ Olen kiinnostunut vastaamaan mahdollisiin haastattelukysymyksiin koskien työelämän kielitaitotarpeita (kirjoita nimesi ja sähköpostiosoitteesi tai puhelinnumerosi).

Sukunimi, Etunimi _____

Postiosoite _____

Sähköposti tai _____
Puhelin _____

☐ Haluan lähettää vastaukset

LIITE 2 TAITOTASOT

A1	Kehittyvä alkeiskielitaito: Ymmärtää ja käyttää tuttuja arkipäivän ilmauksia ja perustason sanontoja, joiden tavoitteena on yksinkertaisten, konkreettien tarpeiden tyydyttäminen. Pystyy esittäytymään ja esittelemään muita. Pystyy vastaamaan itseään koskeviin kysymyksiin ja kysymään vastaavia kysymyksiä muilta, esimerkiksi missä he asuvat, keitä he tuntevat ja mitä heillä on. Pystyy käymään yksinkertaisia keskusteluja, jos puhekumppani puhuu hitaasti ja selvästi ja on valmis auttamaan.
A2	Kehittyvä / toimiva peruskielitaito: Ymmärtää lauseita ja usein käytettyjä ilmauksia, jotka liittyvät tavallisimpiin arkipäivän tarpeisiin: kaikkein keskeisin häntä itseään ja perhettä koskeva tieto, ostosten teko, paikallistieto, työ. Pystyy viestimään yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät yksinkertaista tiedonvaihtoa tutuista, jokapäiväisistä asioista. Pystyy kuvailemaan yksinkertaisesti omaa taustaansa, lähiympäristöään ja välittömiä tarpeitaan.
B1	Sujuva peruskielitaito: Ymmärtää pääkohdat selkeistä yleiskielisistä viesteistä, joita esiintyy usein esimerkiksi työssä, koulussa ja vapaa-aikana. Selviytyy useimmista tilanteista matkustaessaan kohdekielillä alueilla. Pystyy tuottamaan yksinkertaista, johdonmukaista tekstiä tutuista tai itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kuvaamaan kokemuksia ja tapahtumia, unelmia, toiveita ja tavoitteita. Pystyy perustelemaan ja selittämään lyhyesti mielipiteitä ja suunnitelmia.
B2	Toimiva itsenäinen kielitaito: Ymmärtää pääajatuksia konkreetteja ja abstrakteja aiheita käsittelevistä monitahoisista teksteistä, myös oman erityisalan käsittelystä. Viestiminen on niin sujuvaa ja spontaania, että hän pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa ilman, että se vaatii kummaltakaan osapuolelta ponnisteluja. Pystyy tuottamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä hyvinkin erilaisista aiheista, esittämään mielipiteensä jostakin ajankohtaisesta asiasta ja selittämään eri vaihtoehtojen edut ja haitat.
C1	Taitavan kielitaidon perustaso: Ymmärtää erityyppisiä vaativia, pitkäköjiä tekstejä ja tunnistaa piilomerkitä. Pystyy esittämään ajatuksiaan sujuvasti ja spontaanisti ilman havaittavia vaikeuksia ilmausten löytämisessä. Käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sekä sosiaalisesti että myös opintoihin ja ammattiin liittyviin tarkoituksiin. Pystyy tuottamaan monimutkaisia aiheita käsittelevää selkeää, hyvin rakentunutta ja yksityiskohtia sisältävää tekstiä. Osaa jäsentää tekstiä ja edistää sen sidosteisuutta esimerkiksi käyttämällä sidesanoja.
C2	Taitava itsenäinen kielitaito: Ymmärtää yleensä vaikeuksista kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Osaa yhdistellä tietoja erilaisista puhutuista ja kirjoitetuista lähteistä ja rakentaa niissä esitetyistä perusteluista ja selostuksista sisällöllisesti yhtenäisen esityksen. Pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan spontaanisti erittäin sujuvasti ja täsmällisesti. Pystyy erottamaan merkitysvivahteet mutkikkaissakin tilanteissa.